

λά σώζεται μνημιόν τι δυνάμενον να παραστήσει αυτόν πρό ἡμῶν γηραιόν; Ἐπάρχει εἰς τὸ μουσεῖον τῆς αυτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης (Cabinet de la Bibliothèque Imperiale) ἐν τῇ ὑλοφορᾷ τῆς περιεχούσης τοὺς ὠραιότατους τῶν ἀναγλύπτων λίθων (ἀρ. 211) σαρδώνυξ τριστρώματος, ἔχων 7 μὲν ὑψομετρίων ὕψος, 5 δὲ πλάτος· ὁ σαρδώνυξ οὗτος παριστᾷ τὸν Τιβέριον, τὸν Τιβέριον γηραιόν, τὸν Τιβέριον περιστερόμενον τὴν κεφαλὴν ὑπὸ κόμης δασείας ἢ ὁ τεχνίτης ἐφεύρεν, ἢ ἔχον ἴσως προσαρμοσίαι εἰς τὸ πρωτότυπον ζῶν, καὶ σκιαζομένην ὑπὸ στεφάνου δρυός. Ἐπὶ τοῦ ὤμου φέρει αἰγίδα σπαθητὴν καὶ φολιδωτὴν, δι' ἧς ἐταυτίζετο μετὰ τοῦ αἰγιδόχου Διός. Διὰ τί ὄχι; Μὴ ἢ ἔπαυλις ἦν κατόκει δὲν ἐκαλεῖτο οἶκος Ζεύς. Ἡ κατατομὴ αὐτοῦ εἶνε πάντοτε ὠραία, διότι τὰ ἔτη δὲν τροποποιούσι τὴν οὐσιώδη κατασκευὴν καὶ σκιαγραφίαν τοῦ προσώπου· ἢ ἴσως εἶνε γρυπὴ ἀναγνωρίζεται ἐκ ταύτης εὐκόλως ὁ Τιβέριος, ἀλλὰ τὸ μέτωπον εἶνε ἐρυτιδωμένον καὶ οἰοεῖ σοβαρὸν, ἢ ὄφρως ἐξεικονίζει παράδοξον δριμύτητα, τὸ περιγίλωμα τοῦ ὀφθαλμοῦ ἔχει τι τὸ τρομερόν. Τὸ στόμα, τὰ χεῖλη, ὁ πώγων εἶνε εὐσαρκα, φιλήδονα, παχύδερμα καὶ ἀποβαίνουσιν ὅμοια πρὸς τὸν ὕπον τοῦ Οὐίτελλίου. Ὁ τράχηλος εἶνε ὑπερμεγέθης, ἐξογκωμένος ὑπὸ τοῦ οἴνου, τῆς εὐσιτίας καὶ οἰοεῖ ὑπὸ τινος ἀποκρύφου δηλητηρίου. Εἰς τὰς ἀναλογίας τῆς κεφαλῆς ταύτης, ποιηθείσης ἄλλως ὑπὸ καλλιτέχνου ἐπιδεδιωτάτου, ὑπάρχει τι τὸ ὑπέρογκον, τὸ τερατώδες καὶ ποιά τις ἐντύπωσις φρίκης δι' ἧς ὁ καλλιτέχνης διεῖδε τὸ πρωτότυπον αὐτοῦ. Σημειωτέον προσέτι ὅτι ὁ σαρδώνυξ ἔχει κατάχρωσιν κυανίζουσαν ἢ τις καθιστᾷ τὸ πρόσωπον σκοτεινότερον καὶ ἐπισκιάζει ἐπὶ πλέον τὸ περιθώριον τῆς κόμης καὶ τῆς αἰγίδος σχεδὸν ἤδη μελαμφῶν· ἐκ τῆς ιδιότητος δὲ ταύτης τοῦ λίθου προέρχεται ἀποτέλεσμα τι τραγικόν, ὅπερ ἐντυπώνει τι τὸ φρικωδέστερον καὶ δραματικώτερον εἰς τὴν εἰκόνα ταύτην τοῦ Τιβερίου.

Ἄλλ' οὐχ' ἦντον εἶνε ἐπιφέλεις καὶ ἀκλογισθῶμεν ὅτι ὁ χαρακτὴς τοῦ ἀναγλύ-

πτου λίθου ἐξωράσει τὸ πρωτότυπον αὐτοῦ καταστήσας αὐτὸ ἰδανικόν· ἐπιφέλεις εἶνε νὰ συμπληρώσωμεν τὴν εἰκόνα ταύτην, προστιθέντες διὰ τῆς φαντασίας ὀφθαλμοῦ ἀσθενεῖς, ἐρυθροὺς, παρωξυσμένους ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε νὰ ἦνε ὀξυδερκεῖς ἐν τῷ σκότειν ὡς οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς τίγρεως, πρόσωπον κεκαλυμμένον ὑπὸ ἐξοιδημάτων ἢ τῶν ἐξανθημάτων τῆς αὐπνίας καὶ τῆς ἀνοκλασίας, ὑπὸ ἀλοιφῶν, ἐμπλάστρων ἄπερ αὐτὸς ὁ αυτοκράτωρ ἐπιτίθησιν ἑαυτῷ, ὡς ὁ μόνος ἑαυτοῦ ἰατρός, ὑπὸ προύρου φαλάκρας ἢ τις ἐμελλε νὰ ἐπισπεύσῃ τὸ τέλος τοῦ τερατώδους ἐκείνου εἶδους τῆς ζωῆς. Τοιοῦτος ἦτο ὁ φιλήδονος, ὁ ἐπιχαρὴς Τιβέριος. Τοιοῦτος ἦτο ὁ μισαρὸς ἐκείνος γέρον, ὁ σουλτάνος ὁ ὑπερβάς πολλοὺς τῶν σουλτάνων νεωτέρου τινὸς πολιτισμοῦ, ὅστις ἐν τῷ Καπρατικῷ αὐτοῦ χαρμενίῳ περὶδίδετο εἰς τὴν μαλθακότητα καὶ τὰς ἡδονάς, ἐν ᾧ ὁ μέγας αὐτοῦ βεζύρης Σηϊανὸς ἦτο κύριος τῆς Ῥώμης, κολακεύων τὰ πάθη αὐτοῦ, τὰς ὑποψίας, τὰς αἰμοχαρεῖς ὀρέξεις.

Ἐπέρχεται ἴσως εἰς τινὰς τὸ ἐρώτημα πῶς ἢ φαινομένη αὕτη ῥαστώνη, ἢ δριμύτης ἡδύνατο νὰ φέρωσιν αὐτὸν εἰς τὴν θηριωδίαν. Ἡ ῥάθυμος μαλθακότης δύναται νὰ συμβαδίσῃ μετὰ τῆς δίψης τοῦ αἵματος; Δυστυχῶς ἡ ἱστορία ἀποκρίνεται καταφικώτατα εἰς τὰς ἡμετέρας ἀμφιβολίας κατὰ διαφόρους ἐποχὰς καὶ διὰ παραδειγμάτων συνεχῶς ἐπαναλαμβανόμενων. Τὸ σφάζειν καὶ τὸ παραβιάζειν εἶνε δύο πράξεις ἰσχύος· τὸ καταστρέφειν ἄνευ τῆς δυνάμεως τοῦ πλάττειν εἶνε ἰκανοποιήσις ὅμοια διὰ τὰ παιδάκια τὰ διαχειριζόμενα τὰ παίγνια αὐτῶν καὶ τοὺς τυράννους τοῦ παιζόντος τὴν τύχην τοῦ εἰς αὐτοὺς ἐμπεπιστευμένου λαοῦ. Ἡ κατάχρησις τῶν γυναικῶν καὶ ἡ καταφρόνησις τῶν ἀνδρῶν ὀδηγοῦσιν ὁμοίως εἰς τὴν ὠμότητα, διότι ἡ ὠμότης εἶνε ἐξέγερσις τις τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ποιά τις μορφή τῆς πλημονῆς τῆς δυνάμεως, πέπερι διὰ τοὺς ἀνορέκτους τῶν στομάχων.

Ἄλλως κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τὸ αἶμα ἔρρεεν ἐκτὸς θεάς· ἢ Ῥώμη ἦτο μακρὰν καὶ ὁ Σηϊανὸς ἠγρόπνει. Ἡ σκληρότης εἶχε

τι τὸ κανονικόν, τὸ διοργανωμένον, τὸ εὐκολόν καὶ εὐχάριστον διὰ τὸν δεσπότην. Ἦρκει ν' ἀποστείλῃ τινὰ διαταγὴν καὶ δὲν εἶχε πλέον νὰ ἀνησυχῆσῃ περὶ τῆς δίκης, τῆς καταδίκης, τῆς θανατώσεως· ὁ Σηϊανὸς ἐπεφορτίζετο τὰ λοιπὰ.

Ὁ σκηπτὸς ὅστις ἐπιπεσὼν κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ Τιβερίου ἐξήγαγεν αὐτὸν ἐκ τῆς νάρκης εἰς ἣν εἶχεν ἐμπέσει, ἔστησεν αὐτὸν ἀντιμέτωπον τῆς θεότητος, ἢ τις ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη κατεῖχε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, τοῦ τρόμου. Ἡ ἐπιστολὴ τῆς Ἀντωνίας, ἢ ἀφίξις τοῦ Πάλλαντος, ἢ προσποίησις ἢ ὠφελίς νὰ ὑποκριθῇ ἐπὶ ἐξ ὅλους μῆνας, οἱ δριμύτεροι τῶν φόβων, ὁ ἀποκρυφώτερος τῶν πόθων τῆς ἐκδικήσεως, ἢ αἰωνία συνωμοσία ἢ μυστηριωδῶς ἐνεργοῦσα, ἔπειτα ὁ θρύλος καὶ ἡ ἀναχώρησις τοῦ Μάκρωνος εἰς Ῥώμην, ἰδοὺ συγκινήσεις ἐξαντλοῦσαι ἕνα γέροντα καὶ ἐξ ὑπαμοιβῆς ἐξεγείρουσαι αὐτὸν ἢ καταβάλλουσαι, ἐξερεθίζουσαι, φονεύουσαι αὐτὸν ἢ καθιστώσαι μανιώδη. Πρέπει ἐκτὸς τῶν ἄλλων νὰ φαντασθῶμεν τὸν Τιβέριον ἀγωνιῶντα, κατατρυχόμενον, ὑπερκαίμενον τῆς χαινοσύνης ἀδύσου ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης καθ' ἣν ὁ Μάκρων μετέβη εἰς Ῥώμην ἵνα ἀναρρίψῃ τὸν περὶ τῆς τύχης αὐτοῦ κύβον. Ἐφερον φρικῶδες ἀποτέλεσμα αἱ ὄραι ἐκεῖναι τῆς πυρετώδους προσδοκίας ἃς διήλθεν ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτέρου βράχου τῆς Καπρέας, ἀριθμῶν αὐτὰς διὰ τῶν παλμῶν καρδίας ἧς ὁ φόβος καθίστα ἀγωνιώδεις τοὺς παλμούς. Ἐφθασεν ὁ Μάκρων εἰς Ῥώμην; Τί συμβαίνει ἐν τῇ γερουσίᾳ; . . . Καὶ ὁ Σηϊανός; . . . Ἀποθνήσκει; Θριαμβεῖ; Ἐπέρχεται κατὰ τῆς Καπρέας; Δὲν ἀνάπτουσι τὰς προσυμφωνηθείσας φρικτωρίας ἀπὸ κορυφῆς εἰς κορυφὴν; Μὴ ἐπίκειται ἢ καταστροφὴ μου; Ἡ νύξ παρέρχεται· τὸ λυκαυγὲς φωτίζει τὸν ὄριζοντα· οὐδὲν σύνθημα; Ὁ Φοῖβος προβαίνει ἐπὶ τοῦ ὀριζήσαντος· καταβαίνει· μέλλει νὰ θυθισθῇ εἰς τὰ κύματα· οὐδὲν ἔτι σύνθημα; Πρέπει νὰ φύγω; ἢ Καὶ ὁ Τιβέριος βλέπει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, κάτω τῆς ἀποτόμου κλίμακος, προσωρισμένην τὴν νῆα ἢ τις μέλλει νὰ μεταφέρῃ αὐτὸν εἰς ἀγνωστὸν τινὰ χώραν ἵνα ζητήσῃ καταφύγιον. Ἡ Ῥόδος παρίσταται πρὸ αὐ-

τοῦ ἀνανεοῦσα πάντας τοὺς τρόμους αὐτῆς. Συγκινήσεις ὅμοιαι ἐκείνων, αἰτίνες εἶχον καταπλήξει αὐτὸν ἐν τῷ μέσῳ βίου ἡρέμου καὶ ἀφωσιωμένου εἰς τὰς ἡδονὰς διδέχονται βίαιως ἀλλήλας. Τοιαύτη κατάστασις ἡδύνατο νὰ μεταμορφώσῃ καὶ ἄνδρα ἐν τῇ ἀκμῇ μὲν ὄντα τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, ἀλλ' ἐστερημένον πολιτικοῦ θάρρους καὶ πεποιθήσεως· διὰ δὲ τὸν ἀνιαρὸν καὶ ἀξιόθρηνητον ἐκείνον γέροντα ἦτο τὸ σύνθημα τῆς παραφορᾶς καὶ ἡ ἐκρηξις τῶν ἀπεχθεστέρων παθῶν.

Πρὸς τοῦτοις εὐθὺς μετὰ τὴν εἰδῆσιν τοῦ θανάτου τοῦ Σηϊανοῦ φθάνει ἢ ἐπιστολὴ τῆς Ἀπικάτας, τῆς ἀποπέμπτου γυναικὸς τοῦ Σηϊανοῦ, ἢ τις ἐκμυστηρεῖ ἐγκλήματα ἀγνωστούμενα, ἢ τις διηγείται τὴν δηλητηρίασιν τοῦ Δρούσου, υἱοῦ τοῦ Τιβερίου, ὑπὸ τοῦ Σηϊανοῦ καὶ τῆς Διβίλλης. Πικρὰ μανία διαδέχεται τότε ἐφήμερον χαρὰν. Πῶς! αὐτὸς, ὁ βαθυγνώμων, ὁ κρυψίβουλος, ὁ ὀξυδερκής Τιβέριος, ἠπατήθη ὡσεὶ παιδίον! Ἐπὶ ὀκτὼ ὅλα ἔτη ἐφανακίσθη ὑπ' ἀνδρῶν τὸν ὅποιον μόλις πρὸ ὀλίγου κατάρθωσε νὰ φονεύσῃ! Ἐφόνευσαν τὸν υἱὸν αὐτοῦ χωρὶς οὐδὲν νὰ ὑποπτευθῇ. Εἰς τίνα λοιπὸν νὰ ἐμπιστευθῇ τοῦ λοιποῦ; Τὸ σύμπαν οὐδὲν ἄλλο παρουσιάζει πλὴν προδοσίας, ἐπιβουλὰς, σκότη. Ἡ ψυχὴ αὐτοῦ κατέστη ἔκτοτε ἔρμαιον ὑποψιῶν τοσοῦτω δηλητηρικῶν καὶ ὀρμῆς τοσοῦτω φοβερᾶς, ὥστε ἠθέλησε νὰ διαχύσῃ εἰς τὸν κόσμον σύμπαντα τὸν τρόπον τὸν πληροῦντα τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ψυχὴν. Ἐπὶ ἐννέα μῆνας κεκλεισμένος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Διός, παραβάλλων ἑαυτὸν πρὸς τὸν Θεὸν τὸν ζυγίζοντα ἐν τῇ πλάστιγγι αὐτοῦ τὴν μοῖραν τῶν βροτῶν κατέστη μέγας δικαιοπόλος· ἐξέλαβε τὸν πρὸς ἐκδίκησιν πόθον τῆς καρδίας αὐτοῦ ὡς ἀνάγκην δικαιοσύνης.

Ἐσπούδασε τὸν βίον, τὰς πράξεις, τοὺς λόγους τῶν κυριωτέρων πολιτῶν, τὰς γενεαλογίας τῶν οἰκογενειῶν, τοὺς δεσμούς, τὰ συμπερόντα, τὴν δυνάμιν αὐτῶν· ἐπελήφθη τῆς ἀναζητήσεως ἐνόχων μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου μεθ' οὗ καὶ ἀγαθὸς τις ἀνὴρ περιβληθείς τὴν ἐντολὴν ταύτην ὑπὸ τῆς κοινωρίας. Τὸ πρόβλημα ἐλύετο ἀποτόμως διὰ τοῦ ξίφους καὶ ἀδιακόπως πάλιν

ἀνεγούτο· καθ' ὅσον θυμά τι ἐπιπτε, ἄλλο ἀνεφαίνετο. Εἰς τὸ αἰμοχαρὲς πάθος τοιαύτης καταδιώξεως προσετίθεντο αἰ διαβολαί. Ἡ φατρία τῆς Ἀγριππίνας καταμαρτύρει τῶν περὶ τὸν Σηϊανόν, οἱ περὶ τὸν Σηϊανόν ἠλπίζον ὅτι θὰ ἐπισύρωσι τὴν χάριτα τοῦ αὐτοκράτορος καταμαρτυροῦντες τῶν περὶ τὴν Ἀγριππίαν. Τὸ διασταυρούμενον τοῦτο πῦρ ἠΐξανεν ἡ γερουσία δουλκὴν προθυμίαν δεικνύουσα καὶ καταδικὰς ἐπὶ καταδικῶν σωρεύουσα. Ἐν τῷ λαθουρίθῳ τούτῳ ἀποπλανηθεὶς, μεθύων καὶ σχεδὸν παράφορος ἐκ τῆς ἀναζητήσεως φαντασιωδῶν ἐγκλημάτων, ὁ Τιβέριος ἐφόνευεν ἀδιακρίτως ὅσῳ μᾶλλον προὔχῳρει εἰς τὴν αἰμόφυρτον ἐκείνην ὁδὸν τοσούτῳ πλείονα ζῶφον ἀπῆντα, ὅμοιος πρὸς τὸν μεταλλέα τὸν ἐν τοῖς σπλάγγχοις τῆς γῆς κατακλωσμένον ὅστις μάτην διὰ τῆς δικέλλης ἀνασκάπτει τὴν πύζουσαν αὐτὸν γῆν· σκάπτει ἐμπρὸς, δεξιᾷ, ὀπισθεν, προκαλεῖ νέας τῶν χωμάτων καταπτώσεις· νομίζει ὅτι προχωρεῖ πρὸς τὸ φῶς, ἀλλὰ τὰ σκότῃ εἶνε ἔτι ἐπίσης ζοφερά, καὶ μέλλει μετ' οὐ πολὺ νὰ στερηθῇ τοῦ ἀέρος.

Δίων ὁ Κάσσιος συνεκεφαλαίωσεν ἐν ὀλίγαις τισὶ σελίσιν τὰς ἀντεδικήσεις ταύτας, αἵτινες ἔμειναν διὰ τοὺς μεταγενεστέρους ὁ ἀκρότατος τύπος τῆς βασιλείας τοῦ Τιβέριου. Ὅλοι οἱ συγγενεῖς, οἱ φίλοι, οἱ θεράποντες τοῦ Σηϊανοῦ καταμηνύονται, καταδικάζονται, φυγαδεύονται, φονεύονται. Τῶν πολιτῶν οἱ ὑπ' αὐτοῦ καταδιωχθέντες καὶ ὑπὸ τῆς γερουσίας ἀπολυθέντες συλλαμβάνονται ἐκ νέου, προφάσει ὅτι ἐσώθησαν διὰ τὴν προστασίαν τοῦ Σηϊανοῦ. Ὁ ἐκούσιος θάνατος καθίσταται μία τῶν γλυκυτέρων ποινῶν τῶν δὲ κατηγορουμένων οἱ τραυματισθέντες ἐπιδέονται τὰς πληγὰς, καὶ σφύρονται σπαίροντες καὶ ἡμιθανεῖς μέχρι τοῦ δεσποτηρίου ὅπως αὐτοῦ σονευθῶσιν· ἀπ' ἐκείνης δὲ τῆς στιγμῆς αἱ διαθηκαὶ αὐτῶν οὐδὲν ἰσχύουσι, τὰ δὲ ἀγαθὰ δημεύονται. Οἱ πραιτωριανοὶ λεηλατοῦσι καὶ πυρπολοῦσιν εἰκὴ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἵνα δείξωσι τὸν μετὰ μελον καὶ τὴν πίστιν αὐτῶν· ὁ λαὸς θυσιάζει καὶ λαφυραγωγεῖ ἵνα ἐκδικηθῇ τοὺς φίλους τοῦ Σηϊανοῦ. Τὸ

Καπιτώλιον βλέπει ἀκαταπαύτως ἀθῶους κατακρημνιζομένους ἀπὸ τῆς Ταρπηίας πέτρας. Ἡ Μαμερτίνη φυλακὴ ὑπεργέμει καὶ εὐθὺς ἐν μιᾷ στιγμῇ κενοῦται, οἱ δὲ ἀναβαθμοὶ ἀποπνέουσι φορικτὴν δυσωδίαν ἐκ τῶν σηπομένων πτωμάτων, ἅτινα ῥίπτονται ἐν τῷ Τιβέρει, ἐν ᾧ οἱ πραιτωριανοὶ φυλάττουσι καθ' ὅλον τοῦ ποταμοῦ τὸ μῆκος, κωλύοντες διὰ τῶν ἀπειλῶν αὐτῶν τοὺς ποθοῦντας νὰ συλλέξωσι τὰ ἀνιαρὰ ἐκεῖνα λείψανα ἵνα ἀποδώσωσι αὐτοῖς τὰ ὑστατα χρέη. Ἡ Ῥώμη οὐδὲν ἄλλο παριστᾷ πλὴν ἡ σιγὴν, ἐρημίαν, τρόμον. Οὐδὲ μία ἡμέρα, κατὰ τὸν ἱστορικόν, παρέρχεται ἄνευ καταδικῆς· οὐδ' αὐταὶ αἱ ἱερὰ ἡμέραι, οὐδ' αὐτὴ ἡ πρώτη τοῦ ἔτους. Αἱ γυναῖκες καὶ τὰ τέκνα συναπόλλυνται μετὰ τῶν πατέρων. Εἶνε δὲ ἀπηγορευμένον νὰ θρηνηθῇ τις τὸν υἱὸν ἐπὶ ποινῇ θανάτου· ἡ μήτηρ τοῦ Φουφίου Γεμίνου εἶνε παράδειγμα τοιαύτης καταδικῆς.

Καὶ ἐν τοσούτῳ οἱ κόλακες, ὠχρὰν καὶ θαψίνην τὴν ὄψιν ἔχοντες, ἔψαλλον τὴν εἰς Ῥώμην ἐπάνοδον τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος, τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν πολιτῶν ἀπὸ τῆς καταπίσεως τοῦ ὑπουργοῦ. Ἡ δὲ γερουσία δὲν ἠσχύνετο νὰ ψηφίσῃ τὴν ἐν μέσῳ τῷ φόρῳ ἰδρυσιν ἀγάλματος τῆς Ἐλευθερίας προσποιήσις μισητῆ, δεῖγμα τῆς μεγίστης ταπεινώσεως τῶν χαρακτήρων.

(Ἐπεται συνέχεια).

ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ Ὁ ΚΩΜΙΚΟΣ

(Συνέχεια, ἴδε φυλλ. Ζ')

Ἡ νέα κωμωδία ἔφερεν ἴσως ἐπὶ τῆς διεφθαρμένης καὶ παραλελυμένης κοινωνίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μεγαλύτερα ἀποτελέσματα τῆς ἀρχαίας τοῦ Ἀριστοφάνους κωμωδίας, διὸ ἴσως πολλοὶ ἐκ τῶν πρακτικωτέρων ἀνδρῶν βλέποντες ἐκείνην μὲν περιοριζομένην ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς πραγμα-

τικότητος, ταύτην δὲ πλάττουσαν φαντασιώδη πρόσωπα καὶ γιγαντώδη τε καὶ ὑπερφῶ μέτρα περιβαλλομένην, ἐθεώρησαν τὸν Μένανδρον τελειότερον τοῦ Ἀριστοφάνους. Καὶ ἴσως δικαίως, ἂν θεωρήσῃ τις τὴν κωμωδίαν ὑπὸ μόνῃ τὴν ἔποψιν τῆς ἐπὶ τῶν συγχρόνων ἐπιρροῆς, ὅπερ καὶ ὁ κυριώτερος αὐτῆς σκοπός. Τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα φύσει ἀσθενὲς ἐνδιατρίβει συχνότερον περὶ τὸν βίον τὸν πραγματικόν, τῆς κωμωδίας δ' ἔργον εἶνε τὸ νὰ ἀντλή ἀφθονον τὴν ὕλην ἐκ τοῦ καθ' ἡμέραν βίου· ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ Μένανδρος ἠκμαζεν εἰς ἐποχὴν μᾶλλον περὶ τὰ πρακτικὰ καταγινομένην, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι τῆς καθ' ἑαυτὸ κωμωδίας τὸν σκοπὸν ἐπιτυχέστερον τοῦ Ἀριστοφάνους ἔβαλεν. Οὐτος εἶχεν ἴσως εὐρύτεραν τὴν φαντασίαν, διέγραφεν εἰκόνας οὐχὶ ἐξ ἀντιγραφῆς, ἀλλὰ πρωτοτύπου, ἰδανικὰς· ὁ Μένανδρος ὁμοῦς ἀπεικόνιζε πιστότερον, ἐφωτογράφει τὰ αἰσθητά. Ὁ Ἀριστοφάνης ἦτο ποιητῆς, ὁ Μένανδρος κωμωδοποιός· — ἡ κωμωδία ὅμως δὲν εἶνε ποιησις.

Ἡ νέα λοιπὸν κωμωδία, παραβαλλομένης τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐκαλλιεργήθη πρὸς τὴν τῆς ἀρχαίας, ἐδίδασκεν ἀποτελεσματικώτερον τοὺς ἀνθρώπους, καθότι ἐρανίζομένη τοὺς χαρακτῆρας ἐκ τοῦ κοινοῦ βίου, ἔθετεν ἐπὶ σκηνῆς πρόσωπα ἔχοντα τὴν αὐτὴν σημασίαν, ἣν καὶ οἱ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ζῶντες ἄνθρωποι. Πάνταν δὲ τῶν συγχρόνων πιστότερον καὶ ἀκριβέστερον περιέγραψε τὰ πράγματα ὁ Μένανδρος.

Τὸ ὄνομά του δὲν ἐστερηθῆ δόξης, ἀλλ' ἡ ζηλοτυπία πλεονάκις προσεπάθησε νὰ τῷ ἀφαρπάσῃ τὸν στέφανον· κυρίως δὲ ὁ Μένανδρος δύναται νὰ παραπονεθῇ κατὰ τῆς πατρίδος του καὶ κατὰ τῆς ἐποχῆς, ὅπως ἕκαστος μέγας ἀνὴρ. Συγγραφεὺς πρόωρος καὶ γνωστός καταστάς ἀμέσως, ἡ ναγκάζετο νὰ ὑπερασπιζήται ἑαυτὸν, ὅτε πάντες οἱ ὀμηλικῆς του περὶ τὰς προπαρασκευὰς εἰσέτι εὐρισκόμενοι ἐπιείκειαν καὶ ἐναῖρουνσιν πανταχοῦ παρὰ πᾶσιν ἀπῆντων. Πρὶν ἢ παρέλθῃ τὴν ἡλικίαν ἐκείνην, λέγει ὁ Θεόδωρος Πρισκιάνος, καθ' ἣν οἱ νέοι μαυθάνουσιν ἔπι, οὗτος ἀπέλαυε φήμης ἀνδρὸς doctus, ὅπερ ἠρέθισε

τὸν φθόνον τῶν συμπατριωτῶν αὐτοῦ. Τὸ ἠσθάνθη καὶ ἐτόλμησε ν' ἀντιταχθῇ τοῖς δεινοῖς αὐτοῦ ἐπικριταῖς. Ἡμέραν τι νὰ φέροι ἐπὶ σκηνῆς ἐτοιμόγεννον ἕν, διατάσσει δὲ νὰ ῥίψωσιν ἐντὸς ὕδατος τὰ μόλις γεννηθέντα καὶ ἡμιθανῆ χοιρίδια τῆς πράξεως ἐκτελεσθείσης, τὰ ἐν τῷ ὕδατι χοιρίδια κινοῦνται ἐμφύτως ἵνα μὴ βυθισθῶσι καὶ ἐπιπλεύουσιν. Ἀθηναῖοι, λέγει τότε ὁ Μένανδρος, ἀπορεῖτε βλέποντές με ἐπιστήμονα τὸσφ νέον εἰσέτι· ἀλλ' εἰπέτε μοι τίς ὁ διδάσκαλος τῶν κολυμβῶντων αὐτῶν χοιριδίων; » Διὰ τῆς ἐμπράκτου ταύτης ἀπολογίας ἀπέδειξεν ὁ Μένανδρος ὅτι ἡ φύσις ἐκλέγει μετὰ ζῶντων θνητῶν τοὺς μέλλοντας νὰ διαπρέψωσιν, ἀπέδειξεν ὅτι ὑπερήφανος μᾶλλον ἢ δειλὸς ἀνίσταται τοὺς φθονοῦντας αὐτὸν προκαλῶν, ἀπέδειξε τέλος ὅτι τὸ κωμικὸν πνεῦμα ἐνυπῆρχεν ἤδη αὐτῷ, ἡ δ' ἀπολογία του ἤρρεσε βεβαίως εἰς λαὸν, ὃν ἵνα συμβουλεύσῃ ὁ Δημοσθένης ἠναγκάσθῃ νὰ μεταχειρισθῇ μῦθον.

Ἀλλὰ καθ' ὅσον ἠλικιοῦτο ὁ Μένανδρος τὸσφ μᾶλλον ἐγνώρισε τὰς ἰδιοτροπίας τοῦ κοινοῦ καὶ τὴν λύσσαν τῶν ὑποδεεστέρων μὲν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐχόντων ἀπαιτήσεις διὰ τὰ πρωτεῖα· καθ' ὅσον ἠΐξανεν τὸ δαιμόνιον αὐτοῦ, τὸσφ μᾶλλον οἱ κριταὶ τῶν ἡδίκων, καὶ ὑπῆρξαν ἐποχὴ καθ' ἣν:

Rara coronato plausere theatra Menandro.

(Mart. Epigr. V. 10).

Ὁ Φιλῆμων, οὗτινος τὴν νίκην ἠρυθρία νὰ διηγηθῇ ὁ Ἀπουλίτιος (Florides I. III. c. XVI) ἐπρώτευσεν πολλάκις· ἀλλ' ἀδιάφορον· οἱ φθονοῦμενοι δύνανται νὰ περιφρονησῶσι τὸν φθόνον, ὅστις προσβάλλει συνήθως, οὐς ἀδυνατεῖ νὰ μικήσῃ. Ὁ Μένανδρος δὲν κατεβλήθη ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του, ἀξιοθαύμαστος δ' εἶνε ἡ καρτερία, μετ' ἧς τριάκοντα ὅλα ἔτη συνεχῶς εἰργάζετο· ὀκτάκις μόνον ἔλαβε τὴν δάφνην, καὶ ὅμως δὲν ἔμελλε νὰ ἴδῃ τὴν δόξαν ἐπὶ τοῦ τάφου του ἀνοῦσαν· καὶ ζῶν ἔσχε θαυμαστάς· ἔξω τῶν Ἀθηνῶν, θαυμαστάς ἐκδικουντας αὐτὸν διὰ τὴν ἀχαριστίαν τῶν συμπατριωτῶν του. Δημήτριον τὸν Φαληλαεὺς φήμης ἀνδρὸς doctus, ὅπερ ἠρέθισε

φίλους, μεγίστας δὲ τιμὰς ἀπέδωκεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαῖος υἱὸς τοῦ Λάγου, ὅστις οὐδὲν τῶν δυναμένων νὰ σαγηνεύσῃ τὸν ποιητὴν ἠμέλησεν ἵνα καταπέσῃ αὐτὸν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς Ἀθήνας καὶ νὰ πορευθῇ παρ' ἐκείνῳ. « Ἀλλ' ὁ Μένανδρος, λέγει ὁ Πλίνιος, ἐδοξάσθη ἔτι μᾶλλον προτιμῆσας τὰς ἡδονὰς τῶν γραμμάτων ἀπὸ τὰς λαμπρότητας, ἃς εὐρίσκωμεν παρὰ τοῖς βασιλεῦσι. »

Καὶ ἔπραξε καλῶς μὴ δεχθεὶς τοιαύτην προσφορὰν, μηδὲ συμμορφωθείς μὲ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ κοινοῦ. Συμμορφούμενος ἠθέληεν ἴσως ἀπολαύσει μεγαλητέρας ἐπιτυχίας ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἀλλ' ἡ ἐπιτυχία του ἤθελεν εἶσθαι ἐφήμερος, ὡς αἱ ἰδιοτροπίαι, ἃς ὡς ὑπογραμμὸν ἤθελε λάθει. Οἱ μεγάλοι συγγραφεῖς δὲν ἀσπάζονται τὴν ἐφήμερον ἀπαιτήσιν τοῦ κοινοῦ, ὡς οἱ μυθιστοριογράφοι τῆς σήμερον, ἀλλ' ἀκολουθοῦντες τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἐμπνευσιν διαγράφουσιν ὁδὸν μακροβιότητος εἰς τὰ συγγράμματα αὐτῶν. Οὕτω καὶ ὁ Μένανδρος δὲν ἠπατήθη ζητῶν πρὸ πάντων νὰ εὐχαριστήσῃ ἑαυτὸν, διότι ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατόν του τὰ συγγράμματά του θαυμασθέντα παρὰ πάντων κατέστησαν ἀντικείμενον μελέτης σπουδαίας.

Δὲν ἠφανίσθησαν ὅμως ὀλοτελῶς καὶ μετὰ θάνατον τοῦ κωμικοῦ ποιητοῦ οἱ μεροληπτικοὶ κριτικοί. Διέβαλόν τινες αὐτὸν ὡς ὑποκλοπέα ξένων συγγραμμάτων. Ἀριστοφάνης ὁ Γραμματικὸς ἔγραψε πραγματείαν, ἐν ἣ ἀντεπαρέβαλλε τὸν Μένανδρον καὶ τοὺς ἄλλους ἀφ' ὧν οὗτος ἠφανίσθη· πλὴν τοῦτο οὐδεμίαν κατηγορίαν ἐγείρει κατὰ τοῦ Μενάνδρου, ἀπ' ἐναντίας ἀποδεικνύει ὅτι ὁ ποιητὴς ἐδανείζετο τεμάχιον χαλκοῦ ἵνα μεταποιήσῃ αὐτὸ εἰς χρυσόν. Ἀλλ' ἄλλοι Ζωῖλοι λυσιπρόθετον τὸ αὐτὸ ἐπραγματεύθησαν, εἰς δὲ τις Λατίνος ὀνόματι ἐδημοσίευσεν εἰς ἕξ τόμους συλλογὴν φέρουσαν τίτλον: Περὶ τῶν οὐκ ἰδίων Μενάνδρου: — Οὕτω καὶ τὸν Ἀντίμαχόν ποτε διέβαλον ὡς ἀντιγραφέα τοῦ Ὀμήρου διότι ἤρξατο ἕνα του στίχον ἀπὸ τῶν λέξεων: τὸν δ' ἀπαμειβόμενος, οὕτω καὶ τὸν Μένανδρον γαυριῶν διέβαλλεν ὁ Καϊκίλιος λέγων ὅτι ἡ

κωμωδία του ὁ Δεισιδαίμων εἶνε πιστὴ ἀντιγραφή κωμωδίας τινὸς τοῦ Ἀντιφάνους.

Καὶ ὅμως οὐδόλως ἐκ τῶν τοιούτων κατηγοριῶν ἐβλάφθη ἡ φήμη τοῦ Μενάνδρου ἀπ' ἐναντίας, θαυμασταὶ αὐτοῦ ὑπῆρξαν σπουδαιότατοι ἱσχυοῦνται καὶ κριτικοί. Γραμματικὸς τις ποιητῆς, σύγχρονος αὐτοῦ καὶ ἀντίπαλος, Λυγκεύς ὁ Σάμιος μέγα μέρος τῶν ἔργων αὐτοῦ καθιέρωσεν εἰς ἔπαινον τοῦ Μενάνδρου τὴν τε ζηλοτυπίαν τὴν συνήθη μεταξὺ ἀντιπάλων (ποιητῶν πρὸ πάντων) ἀποβαλὼν καὶ τὸν ζῆρον ἐγωισμὸν.

Μέγα μέρος τῆς δόξης αὐτοῦ χρεωστῆ ἐπίσης ὁ Μένανδρος εἰς τὴν βαθειαν αὐτοῦ μελέτην τῶν αἰσθημάτων καὶ τὴν ἐκ παντὸς αὐτοῦ λόγου φυσικῶς ἀποπνεύσαν ἀλήθειαν. Ὡς Μένανδρε καὶ βίην πότερος ἀρ' ἡμῶν πότερον, ἐμιμήσατο; — Ἐλεγεν ὁ Γραμματικὸς Ἀριστοφάνης, ὅστις βιβλιοθηκάρχος ἦν τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πλουσιωτάτης βιβλιοθήκης διέταττε νὰ τεθῆ ὁ Μένανδρος δευτέρος μεταξὺ ὄλων τῶν ἐλλήνων ποιητῶν τοῦ Ὀμήρου πρωτεύοντος, ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τῆς σωζομένης ἐν τῇ Ἀνθολογίᾳ τοῦ Γροτίου ἐπιγραφῆς:

Te quod in adspectu pono florentis Homeri,
non ratio facto, care Menander, abest.
Nam tibi post illum partes dat ferre secundas
Grammatici sapiens usus Aristophanis.

Ἐν τῇ αὐτῇ Ἀνθολογίᾳ ὑπάρχουσι πανηγυριστὰ τοῦ Μενάνδρου μέχρι ἀποθεώσεως καὶ ἄλλοι τινὲς, ἀλλ' ἐξοχος πάντων πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὁ ἔπαινος ἀνδρὸς, οὗτινος τ' ὄνομα μόνον ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰ ὀνόματα ὄλων τῶν ἄλλων, Διδύμου τε τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ καὶ Σοτερίδα τοῦ ἐξ Ἐπιδαύρου πατρὸς τῆς περιώνυμου Παμφίλης καὶ Ὀμήρου Σελλίου καὶ λοιπῶν. Ὁ Πλούταρχος παραλληλίζων τὸν Ἀριστοφάνην καὶ τὸν Μένανδρον δεικνύει διὰ τὸν τελευταῖον θαυμασμὸν μέγαν, εἰλικρινῆ ἴσως, ἀλλ' ἴσως καὶ μεροληπτικόν, διότι ἐπαινῶν τὸν μὲν ἐξευτελίζει ταυτοχρόνως τὸν ἄλλον· πλὴν μήπως ἦτο δυνατὸν εἰς τὸν γλαφυρὸν αὐτὸν χαρακτηριστὴν τὸν ἀνιχνεύοντα ἐν λεπτομερείαις ἰδιωτικῶν βίου τοῦ; χαρακτήρας τῶν ἡρώων αὐ-

τοῦ, νὰ κρῖνῃ τὸν ἐνθουσιασμὸν του διὰ κωμωδίας τοιαύτας τὸν κοινωνικὸν βίον πιστῶς κατοπτρίζουσας; ὄχι βεβαίως. Ὁ γράφων τὴν ἠθικὴν ὡς ἄνθρωπος καὶ οὐχὶ ὡς φιλόσοφος, ὁ ἐμπνεόμενος μᾶλλον ὑπὸ τῆς πειρασ ἢ ὑπὸ αὐστηρᾶς ἀκολουθίας συλλογισμῶν καὶ ἐπιχειρημάτων, δικαίως ἠγαπήσῃ κωμωδίας ἀντληθείσας ἐκ τῶν καθ' ἐκάστην ἐν τῇ πολιτείᾳ δρωμένων, ἀνευ λογικῆς ἀγωνίας γεγραμμένας, ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἐπιβόριαν τῶν σκέψεων, ἃς ἐμβάλλει ἡ τῆς κοινωνίας θεὰ εἰς παρατηρητὴν προσεκτικόν (Ἴδε Πλούταρχου Παραλ. Ἀριστ. καὶ Μεν. III. σελ. 854). Ἀπέχοντες ν' ἀποφανθῶμεν μετὰ βεβαιότητος περὶ τοῦ ἀξιοπιστοῦ ἢ μὴ τῶν λόγων τοῦ Πλούταρχου, δυνάμεθα μόνον νὰ εἰκάσωμεν πρὸς μικρὸν τῶν ὑπερβολικῶν ἐπαινῶν κολασμὸν ὅτι ἠναγκάσθη ἴσως ὁ Πλούταρχος εἰς τοῦτο διότι ἐξῆ εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας ὅτε ὁ μὲν Ἀριστοφάνης ὡς δημοκρατικῶς ἐκφράζων ἰδέας ἀπερρίπτετο, ὁ δὲ Μένανδρος ὡς τὸν ἰδιωτικὸν κατοπτρίζων βίον ἀγαπᾶς ἦτο καὶ ἐχρησίμευσε μάλιστα ὡς παράδειγμα ἄξιον μιμήσεως διὰ τοῦ Λατίνους ποιητᾶς μόνου αὐτοῦ, ὡς θὰ ἴδωμεν.

Διότι καὶ ἡ Ῥώμη πεντήκοντα ἔτη μετὰ τὸν θάνατόν του ἀνεγνώρισε αὐτὸν, ὡς μέγαν διδάσκαλον. Ὁ Μένανδρος ἐχρησίμευσε βεβαίως ὡς παράδειγμα εἰς τὸν Λίβιον Ἀνδρόνικον, μετεφράσθη ὑπὸ τοῦ Νευίου (1) ἀπεμμήθη ὑπὸ τοῦ Πλαυτίου καὶ τοῦ Τερεντίου· περὶ τοῦ τελευταίου αὐτοῦ ὁ Κικέρων λέγει ὅτι μόνος ἐπλησίασέ πως εἰς τὸ ὕψος τοῦ Μενάνδρου (Κικέρ. in Limone). Ὁ Ὀράτιος αὐτὸν, τὸν Μένανδρον καὶ τὸν Πλάτωνα ἐξέλεγε ὡς συντρόφους του ἐν τῇ ἐρημίᾳ, ὅπου ἀπέσυρτο διὰ ν' ἀναπνῆν ἀέρα ἐλαφρότερον καὶ νὰ εὕρῃ τὴν γαλήνην. (Ὀράτ. Σάτ. II III, 10 καὶ 11). Τὸν Μένανδρον ὁ Πρόπερσιος ἐξέλεγε καὶ ἐπόθει ν' ἀναγινώσκῃ διὰ νὰ λησμονήσῃ ἔρωτα, τὴν σταθερότητα καὶ πίστιν τοῦ ὁποίου κακῶς

(α) Τερέντιος — πρόλ. Ἐαυτὸν τιμωρομένην. — 25.

ἀντήμευθεν ἡ ὠραία Κυνθία: (Προπερ. III. Ἐλ. XXI, 26 καὶ 28).

Fabula jucundi nulla est sine amoris Manandri
Et solet hic pueris virginibusque legi:

λέγει ὁ Ὀβίδιος (II, I, 369) καὶ ἄλλοι βεβαίως ὅτι ἐν ὄσῳ ἐν τῷ κόσμῳ ὑπάρχει δούλος πονηρὸς, ἀδελφὸς σκληρὸς, ἑταῖρα σαγηνεύουσα, κτλ., ὁ Μένανδρος θὰ ζῆ. (Amores I, XV, 17). Ἀλλ' οἱ ἔπαινοι μόνον τῶν Λατίνων ποιητῶν δὲν ἀρκοῦσιν ὡς μαρτυρίαι ἀκριβεῖς διὰ τὴν ἀθανασίαν ποιητοῦ· εἶνε ἀληθὲς ὅτι μετὰ τὴν ποιητῶν σπάνιαι εἶνε τοιαῦτα φιλοφρονήσεις· ἡ ποίησις καὶ ὁ ἔρως εἶνε τὰ ἐγωϊστικώτερα τῶν αἰσθημάτων· ἀλλ' ὄχι καὶ μετὰ θάνατον, διότι τότε ὁ ἀποθάνων ἐπαινείται παρὰ τῶν ζώντων, θαυμάζεται, θεοποιεῖται· τοῦτο δὲ ἄλλως δὲν δύναται νὰ ἐξηγηθῆ, ἢ ὅτι ποθοῦντες ἡμέραν μίαν ν' ἀκούσῃσι περὶ ἑαυτῶν ἔσχατα περὶ τῶν ἄλλων λέγουσι, καταφεύγουσιν εἰς τὸν διὰ τὸ ἴδιον συμφέρον θαυμασμὸν αὐτῶν. Τοῦ ἡλίου τὴν ἐστίαν οὐδεὶς δύναται νὰ ἀτενίσῃ· ἀλλὰ μετὰ τὴν δύσιν αὐτοῦ πάντες θεωροῦν τὴν ἐπὶ τῆς σελήνης ἀντανάκλασίν του· ἰδοὺ διατὶ ὁ ἀποθάνων θαυμάζεται, ζῶν δὲ περιφρονεῖται καὶ ἐκκρεμῆς μεταξὺ φήμης καὶ κακολογίας μένει. — Ὅπως ὅποτε ἃς ζητήσωμεν καὶ παρὰ τοῖς Λατίνοις ἐπιβεβαιώσιν τινα μᾶλλον ἀξιοπιστὸν τῶν ποιητικῶν φιλοδοξήσεων.

Ὁ Σενέκας ὀνομάζει τὸν Μένανδρον μέγιστον τῶν ποιητῶν καὶ μαντεῖον σχεδόν: quod apud maximum poetarum more oraculi dictum est· τὸ τοιοῦτον ὅμως εἶνε ὅλως ἀπίθανον ἐκτὸς ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι πρὸ τῆς λέξεως poetarum ὑποτίθεται ἢ ὑπῆρχεν ἡ λέξις comicorum. Ὁ Πλίνιος λέγει: Menander litterarum subtilitati sine aemulo genitus, ὁ δὲ Κοῦντιλιανὸς μετὰ πεποιοθήσεως ἀγγέλλει ὅτι ἀνάγνωσις μόνη ἐπιμελῆς τῶν ἔργων τοῦ Μενάνδρου ἀρκεῖ νὰ διδάξῃ τοὺς δημηγόρους. (X. I). Πάντες οὗτοι, συγγραφεῖς ὄντες ἐποχῆς παρηκμακίας δὲν ἠδύνατο βεβαίως, ὅπως τοῦτο κατ' ἀκριβεῖς παρατηρήσεις ἀείποτε συμβαίνει, νὰ θαυμάσωσι δευτέρας τάξεως ποιητᾶς ἢ συγγρα-

φείς, διότι καταγίνονται μόνον εἰς τὸ νὰ θυμιάζωσι τοὺς συγχρόνους αὐτῶν ἐξόχους ἐν μετριότητι· μόνον δὲ τοὺς τῆς πρώτης τάξεως προκατόχους αὐτῶν οὔτε λησμονοῦσι οὔτε παραλόγως καταδικάζουσι· θαυμάζουσι αὐτοὺς καὶ τοὶ μὴ δυνάμενοι νὰ τοὺς ἀπομιμηθῶσιν. Οὕτω καὶ τὸν Μενάνδρον ἐθαύμασαν.

Δυστυχῶς τὰ ἔργα τοῦ περιφήμου τοῦ ποιητοῦ ὁμοῦ μετὰ τοῦ Φιλίμηνος καὶ τῶν λυρικῶν Ἀλκαίου καὶ Μιμνέρμου ἀπωλέσθησαν, μόλις δὲ ἀποσπάσματα τινὰ διεσκορπισμένα ἐντὸς συγγραμμάτων διαφόρων διεσώθησαν καὶ ταῦτα ὑπῆρξαν ἢ βάσις τῆς ἀναγεννηθείσης αὐτοῦ φήμης ἅμα ὡς καὶ ἡ ἑλληνικὴ φιλολογία ἀνεζωογονήθη μετὰ μακρὰν νεκρότητα ὑπὸ τῆς δροσερᾶς πνοῆς τῆς ἐπελευθέρουσας κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα. Τοῦ Μενάνδρου τὰ ἀποσπάσματα δὲν παρημελήθησαν τότε. Τῷ 1561 ὁ Ἰάκωβος Βρετέλιος (α) συνέλεξεν εὐάριθμά τινα τούτων καὶ τὰ ἐδημοσίευσεν, ἀλλ' ἀδαῶς τὸ ἔργον του διεξήγαγεν. Ὁ Ἑρρίκος Στέφανος (β) μετὰ ὀκτὼ ἔτη δευτέραν ἔκαμιν ἔκδοσιν, ἀτελῆ μὲν καὶ ταύτην, ἀλλὰ κάπως πολυτιμότεραν. Ἐπιτυχέστερον τούτου συνήγαγεν ὁ Οὔγος Γρότιος (γ) τὰς σανίδας ταύτας τοῦ θλιβεροῦ ναυαγίου· ἐδημοσίευσεν δὲ καὶ μετὰ φράσαι αὐτῶν λατινιστὶ πιστὴν καὶ ὠραϊάν. Ὁ δ' Ἰωάννης Leclerc πρῶτος ἐσκέφθη ἰδιαιτέρως νὰ ἐκδώσῃ τὰ λείψανα τῶν κωμωδιῶν τοῦ Μενάνδρου, ἀλλ' ἀπέτυχεν αἰσχροῦς (δ)· διότι, ὡς λέγουσιν οἱ φιλόλογοι (ἀδυνατῶ δ' ἐγὼ νὰ κρίνω) τὸ βιβλίον του εἶνε πλήρες σφαλμάτων ἀποδεικνύοντων μεγίστην ἀμάθειαν, πλήρες σολοικισμῶν, πλήρες στίχων παραμορφμένων, πλήρες κτλ. κτλ.

(α) J. Hertelius, Τῶν παλαιωτάτων ποιητῶν Γνωμικὰ παραγγέλματα σωζώμενα 1561.

(β) Comiorum Graecorum Sententiae, 1589.

(γ) Excerpta ex tragaediis et Comoediis graecis, 1616.

(δ) Menandri et Philemonis Reliquae quotquot reperiri potuerunt Graece et Latine. 1709.

Ὁ 19ος αἰὼν τέλος ἐξεδίκησε καλῶς τὸν Μενάνδρον. Ὁ περιφήμος Ἑλληνιστὴς Meineke ἐξέδωκεν ἐν Βερολίῳ τῷ 1823 τελειωτάτην ἔκδοσιν τῶν ἀποσπασμάτων τοῦ Φιλίμηνος καὶ τοῦ Μενάνδρου μετὰ σημειώσεων λαμπρῶν, ἐνθα πᾶσα διαλύεται ἀπορία.

Ὁ Μενάνδρος ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας καὶ τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ ἀναπτύξεως, ἠδύνατο ἐπὶ πολὺ ἀκόμη διὰ νέων κωμωδιῶν του νὰ πλουτίσῃ τὸ ἑλληνικὸν θεάτρον καὶ τὴν νέαν κωμωδίαν νὰ τελειοποιήσῃ, ἀλλ' ἡμέραν τινὰ κολυμβῶν ἐν τῷ λιμένι τοῦ Πειραιῶς πλησίον τοῦ ὁποίου εἶχε μικρὸν τι ὑποστατικὸν (ἴδε περὶ αὐτοῦ Ἀλκιφρ. ἐπιστ. II, 4.) ἐπνίγη, ὡς λέγουσι. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀνήγειραν αὐτῷ μνημεῖον παρὰ τὴν ἀγορᾶν ἐκ Πειραιῶς εἰς Ἀθήνας, πλησίον τοῦ κενοταφείου τοῦ Εὐριπίδου (α).

Παράδοξος εἶνε ἡ τύχη, ἣν τὰ ἔργα καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Μενάνδρου ἔσχον. Ἐγεννήθη μέγας ποιητὴς, τὰ πάθη πάντα καλῶς ἐμελέτησε καὶ τὸν φοβερὸν λαβύρινθον, τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν· ἡ μεγαλοφυΐα του ἦτο τοιαύτη, ὥστε χωρὶς ἀναπαύσεως καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον ἐπλαττε διὰ τῆς φαντασίας του πρόσωπα ζωηρὰ τοσοῦτον, ὥστε ὁ λαὸς ἅπας ἐθεώρει αὐτὰ, ὡς συμπολίτας του· ἔγραψε στίχους πρὸς ἀποστήθισιν διὰ τὰ παιδία καὶ πρὸς μελέτην διὰ τοὺς γέροντας· ἐθαυμάσθη καὶ ἐφθονήθη — ἰδοὺ τὸ λαμπρὸν ὄναρ ἐκάστου ποιητοῦ. Ἐπῆλθεν ὁμοῦς ἡ ἀμάθεια καὶ ἡ βαρβαρότης καὶ ὅτε ταύτην διεδέχθη γεννεὰ μᾶλλον ἀνεπτυγμένη καὶ ὑποσχομένη λαμπρὸν τὸ μέλλον τοῖς ἱκανοῖς, ζητήσασα τὰ ἔργα τοῦ περιφήμου κωμικοῦ, ἔμαθεν αἴφνης ὅτι ἐχάθησαν καὶ μάτην αὐτὰ ἐζήτησεν ὅπως τὰ ἀποθανάτιση καὶ ἐκτὸς κινδύνου τὰ θέσῃ· ὡς υἱὸς μακρὰν τῆς πατρίδος του ζῶν, μακρὰν τῆς πατρικῆς ἀγκάλης ἐπὶ πολὺ, ὅστις καθ' ἣν στιγμὴν μὲ πάλλουσαν καρδίαν τὸν πόδα θέτει ἐπὶ τοῦ κῆτωφλίου τῆς πατρικῆς στέγης καὶ τὴν χάραν φαντάζεται δακρύων τοῦ λευκοτρίχου

(α) Πυρσ. I, 6.

γέροντος, μανθάνει αἴφνης ὅτι ὁ γέρον ὁ λευκοτρίξ ὑπὸ τὴν γῆν ὑπνώττει.

Ἐντούτοις ἄλλοι συγγραφεῖς διασωθέντες ἀνέφερον στίχους τινὰς τοῦ ἀπολεσθέντος ποιητοῦ. Τὰ ἀποσπάσματα ταῦτα συλλεγέντα εἰς ἓν ὄλον ἀπασχολοῦσι σήμερον ἐπὶ ὀλοκλήρους νύκτας τοὺς πεπαιδευμένους. Νομίζει τις ὅτι ἦλθεν ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἐκτιμάται ἡ τοῦ ποιητοῦ μεγαλοφυΐα καὶ ἡ θέσις του ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν γραμμάτων προσδιορίζεται· ἡ ἡμέρα καθ' ἣν, οὕτως εἰπεῖν, ἀναγεννῶνται τὰ πρόσωπα τῶν κωμωδιῶν του καὶ ἐκ νέου κωμωδοῦνται τὰ ἐλαττώματα καὶ τὰ γελοῖα, ὅσα κατέδειξεν ἡ ἡμέρα, τέλος, καθ' ἣν λαμβάνομεν παρ' αὐτοῦ συμβουλὰς καὶ μαθήματα διὰ τὴν ἐποχὴν μας ἀκόμη αὐτήν.

ΙΩ. ΚΑΜ.

ΑΡΟΛΟΣ Ο ΑΔΑΜΑΣΤΟΣ

(800—900)

Ἐκ τῶν τοῦ Βάλτερ Σκόττ.

(Μετάφρασις Θ. Ἀντωνιάδου).

(Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε φυλ. Ε'. ΣΤ'· καὶ Ζ').

VI

Ἄλλ' ἡ ἐβδόμη αἵθουσα, ἐκείνη ἐν ἣ ἡ ἐκδίκησις ἐτελέσθη, παρουσίαζε θέαμα ἔτι φοβερότερον. Ἐφαίνοντο οἱ σκελετοὶ τῶν ἑπτὰ μαγισσῶν, πάντες ἐν τῇ θέσει ἐν ἣ ἐδέχθησαν τὸν θάνατον· ἡ μὲν ἦτο κεκλιμένη τὸ μέτωπον κατὰ γῆς, ἐφ' ἧς μία μόνη πληγὴ τὴν ἔρριψε νεκράν, ἡ δὲ ἐφαίνετο παλαίσασα ἐπὶ μακρὸν πρὶν ἐκπνεῦσθαι. Αὐτὴ ἐκράτει μάχαιραν διὰ τῆς ἀπεξηραμένης αὐτῆς χειρὸς, ὡσεὶ ἔμελλε νὰ πλῆξῃ ἐκείνην ἐκλινε τὸ σκελετῶδες αὐτῆς γόνυ, ὡσεὶ ζητοῦσα συγγνώμην. Ἡ τελευταία τέλος ἔκειτο κατὰ μῆκος τῆς θύρας, φονεῦθεισα ἀναμφιβόλως ἐνῶ ἐπροσπάθει νὰ φύγῃ.

Ὁ ἰππότης ἐμειδίασε πενθίμως, θεωρῶν τὰ λείψανα ταῦτα τῆς καταστροφῆς, διότι ἐσκέφθη τὴν Μετελλίλ· ἀκαλῶς! εἶπεν· ἡ ἀπιστία τῶν γυναικῶν, τῶν εὐμεταβλήτων αὐτῶν ὄντων ὡς ὁ ἀήρ, καὶ τῶν ἐλαφρῶν ὡς ἡ οὐμίχλη, τιμωρεῖται ἐνίοτε ἐπαξίως. Κατὰ τὴν πίστιν τῶν χριστιανῶν ἡ καταγωγή παντὸς κακοῦ προῆλθεν ἐκ τῆς γυναικῆς καὶ δὲν πιστεύω, Γουνάρ, ἡ τοῦ αἰδοῦ ἐπιστήμη σου νὰ δύναται νὰ παρέξῃ ἐν μόνον παράδειγμα, εἰς τὸ ὅποιον τὰ ἐλαφρὰ ταῦτα ὄντα, ὑποσχεθέντα ἔρωτα καὶ πίστιν καὶ δοκιμασθέντα, ἐτήρησαν τοὺς ὄρκους αὐτῶν.

VII

Ὁ ἀκόλουθος μειδιᾷ καὶ στενάζει συγχρόνως· σπογγίζει δάκρυ καὶ ἀπαντᾷ· ἀδὲν θὰ ἐκθέσω ἐπαξίως τοιοῦτον θέμα, ἐκτὸς ἂν τὸ ἄσμά μου εἶναι κύκνειον, διότι οἱ σκάλδοι ἡμῶν λέγουσιν, ὅτι κατὰ τὴν ὑπερτάτην στιγμὴν τοῦ θανάτου ἡ ἄρπα τοῦ βορῶ κέκτηται ὑπερφυσικὴν δύναμιν. Ἄνευ τοῦ φόβου ὅστις μὲ κρατεῖ, ἠδύναμην νὰ σὲ ὁμιλήσω περὶ γυναικῆς, ἧς ἡ πίστις ἐνίκησε κινδύνους, περιεφρόνησεν καὶ τὸν θάνατον αὐτόν. Ἡ καρδία αὐτῆς ἦτο ἰσχυρὰ καὶ καθαρὰ ὡς ὁ ἀνεπίλητος ἀδάμας· ὁ ἔρωσ αὐτῆς δὲν ἀντημείβθη, διότι ἔμεινεν ἄγνωρος εἰς τὸν ἀγαπώμενον, ἀλλ' ἡ ἀκατάβλητος πίστις αὐτῆς ὑπέστη τὰ πάντα· ἀπὸ κλίματος εἰς κλίμα, ἀπὸ χώρας εἰς χώραν ἐν μέσῳ στέρησεων, κινδύνων, συμφορῶν, ἠκολούθει τὸν πλάνητα βίον τοῦ πολεμιστοῦ τὸν ὁποῖον ἠγάπα· καὶ τί ἐζήτησε δι' ὅλα ταῦτα; τίποτε· ἐπόθησε μόνον ἡ ἐπιτάφιος αὐτῆς πλᾶξ· ἀποκαλύψῃ τὸ μυστικὸν αὐτῆς... Ἴσως ὄλαι αἱ καρδίαι δὲν εἶναι ἱκαναὶ πρὸς τοιαύτην ἀφοσίωσιν· ἀλλ' ἡ Ἐὐβὴρ ἦτο παρθένος τοῦ βορῶ.

VIII

— Λαλεῖς περὶ τῆς Ἐὐβὴρ αὐτῆς μετὰ πολλοῦ ἐνθουσιασμοῦ, νεανία, ἐπανέλαβεν ὁ κόμης Ἀρόλδος· ἐν τούτοις δέχομαι ὅτι ἡ πίστις αὐτῆς ἦτο ἀκαταμάχητος· εἴαν ἡ Ἐὐβὴρ ἀναπαύεται ἤδη εἰς τὸν τάφον καὶ δὲν θὰ εὕρωσι πλέον γυναῖκα ὁμοίαν ἐκείνης, τίς γυνὴ εἶναι ἱκανὴ ἐν τῷ ἔρωτι αὐτῆς νὰ ἀντλήσῃ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀφοσίωσιν, ἣν εὕρισκω ἐν τῇ φιλίᾳ σου, ἀγαπητὴ Γουνάρ;

Ἄλλ' εἶναι καιρὸς· ν' ἀναπαυθῆς, ταλαίπωρον παιδίον· ἡ σκιά πυκνοῦται περὶ ἡμᾶς, Μὴ φοβηθῆς τὴν γειτονίαν τῶν νεκρῶν! Ὑπῆρξαν καὶ αὐτοὶ ὅπως εἴμεθα ἡμεῖς καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας θά ἤμεθα ὡς αὐτοί. Ἐν τούτοις, Γουνάρ, ἔλθε πλησίον μου, ἀπλώσου ἐπὶ τοῦ μανδύου μου καὶ ἂν σὲ καταλαβῆ φόβος, ἐνθυμήσου ὅτι εὗρισκεσαι πλησίον τοῦ Ἀρόλδου.» Οὕτω ἀνεπαύθησαν ἐν τῇ φοβερᾷ ταύτῃ κατοικίᾳ μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἐφάνησαν ἐν τῇ ἀνατολῇ αἱ πρῶται ἀκτίνες τοῦ ἡλίου.

IX

Ὁ λόρδος Ἀρόλδος ἐξυπνῶν ἐφάνη διάφορος ἑαυτοῦ· τὸ βλέμμα αὐτοῦ ἦτο τεταραγμένον· ὅλοι οἱ χαρακτηρισμοὶ αὐτοῦ παρουσίαζον τὴν ἐκφρασὴν τῆς ἐκπλήξεως καὶ τοῦ τρόμου· «Γουνάρ, εἶπεν, ἐγέρθητι! ἄς ἐγκαταλείψωμεν ἀμέσως τοὺς τόπους τούτους!» Οὐδὲ λέξιν εἶπε πλέον μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν διέβησαν τὰς θύρας τοῦ πύργου· τότε ἐστάθη καὶ ὠμίλησεν οὕτω ἀτὰ ἐγκλήματά μου ἐξήγειρον τοὺς νεκροὺς καὶ ἐτάραξαν τὴν ἡσυχίαν τοῦ τάφου!... Τὴν νύκτα ταύτην μοὶ ἐφάνη ὅτι εὗρισκόμην ἐπὶ τῶν γογγυζουσῶν κορυφῶν τῆς Ἑκκλας καὶ τοῦ κρατήρος τοῦ ὑπαιστείου· τὰ βλέμματά μου εἰσέδιδον μέχρι τῆς κατοικίας τῶν κολαζομένων. Εἶδον τότε διερχομένας ἐνώπιον ἡμῶν τὰς ψυχὰς τῶν ἀποθανόντων, τὰς ὁποίας οἱ δαίμονες παρέσυρον μετὰ ὠρυγῶν ἀγρίων. Τὰ βλέμματά μου ἐταράχθησαν, ὁ νοῦς μου ἐξάλισθη, βλέπων τὰ δυσειδῆ ἐκεῖνα πνεύματα παρασύροντα εἰς τὴν ἀβυσσον τῆς ὀδύνης δυστυχεῖς ἄλλοτε ἀνθρώπους ὡς ἐμέ.

X

«Εἶδον διερχομένην τὴν Ζούταν με βλέμματα πεπλανημένα, με κόμην ἀτακτον· εἶδον διερχόμενον τὸν Βούλφ-Στάνε, τὸ τελευταῖον θυμᾶ μου, πτώμα ἀμορφον καὶ αἰμοσταγῆς. Καὶ θὰ ἔβλεπον καὶ ἄλλα, ἐὰν δὲν ἐγείρετο ἀνεμοστρόβιλος, ὅστις ἐστρόβιλλισε τὰς χιόνας τοῦ ὄρους. Ἦκουσα τότε κρότον ὅμοιον ἐκεῖνου, ὃν παράγει πολεμιστῆς, παρορμῶν τὸ βῆμα τοῦ ἵππου αὐτοῦ· καὶ αἰφνης τρεῖς ἵπποταὶ ἐνδεδυμένοι τὴν πανοπλίαν αὐτῶν παρουσιάσθησαν ἐνώπιόν μου· ὠδήγουν ἀπὸ τοῦ χα-

λινου ἵππον μαῦρον φέροντα ἐφίππιον. Τὰ ὄπλα αὐτῶν ἦσαν μαῦρα καὶ σπινθῆρες ἐλαμπρον διὰ μέσου τῶν προσωπίδων, τῶν ἐπιμελῶς κεκλεισμένων. Ὁ πρῶτος εἶπε μετὰ φωνῆς φοβερᾶς· «Ἀρόλδε ἀδάμαστε, καλῶς ἦλθες!» ὁ δεύτερος ἀνέκραξε· «Νίκη! ὁ υἱὸς τοῦ φοβεροῦ Βιτικίνδ ἀνήκει εἰς ἡμᾶς!» καὶ ὁ τρίτος με εἶπε μετὰ φωνῆς πενθίμου· «Ἐν ὀνόματι τοῦ Ζερνεδώκ, σὲ διατάττω ν' ἀναβῆς ἐπὶ τοῦ ἵππου τούτου. Ἐξ ἡμῶν, Ἀρόλδε, προήρχετο πᾶσα ἡ δύναμις σου· ἡμεῖς σὲ εἰδομεν τὴν τόλμην καὶ τὴν ἰσχύν· μὴ νομίσης λοιπὸν, ὑπήκοε τῆς κολάσεως, ὅτι δύνασαι νὰ παλαίσῃς κατὰ τῶν δεσποτῶν σου.» Τὸ φάσμα ἔλεγεν ἀληθῆ! Τὰ πάντα ἐν ἐμοὶ ἀνεγνώριζον τὸ κράτος τῆς φωνῆς αὐτῆς, ὅπως ὁ αἰχμάλωτος ἀναγνωρίζει ἐκ τοῦ πενθίμου ἤχου τοῦ κώδωνος, τοῦ ἀναγγέλλοντος ὅτι τὸ ξίφος τοῦ δημίου ἀνεσπᾶσθη, ὅτι δὲν ὑπάρχει πλέον ἐλπίς καὶ πρέπει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν φυλακὴν. Ἡσθάνθην ὅτι πᾶσα ἀντίστασις ἦτο ματαία· ὁ ποῦς μου εὗρισκετο ἤδη ἐπὶ τοῦ ἀναβολέως, ἡ χεὶρ μου συνέλαβε τὴν χαιτήν τοῦ ὀλεθρίου ἵππου, ὅτε εἶδον σπεῦδον πρὸς βοήθειάν μου τὸ φάσμα τοῦ ἀναχωρητοῦ ἐκεῖνου, ὅστις ἐν ὄραματι μοὶ ἐπεφαίνετο ἄλλοτε. Αἰφνης ταχεῖς ὡς πνοὴ καταγιγῶδος οἱ δαίμονες ἐτράπησαν εἰς φυγὴν ὠρῶμενοι.

XI

«Ἐρρίψε τὴν μαύρην αὐτοῦ κουκούλαν ἐπὶ τῶν ὤμων τὸ φάντασμα καὶ ἀπεκάλυψε τέλος τοῦς χαρακτηρισμοὺς αὐτοῦ, ὦ Γουνάρ! Ὁ φρόνιμος σύμβουλος, ὅστις πολλάκις ἐπεχείρησε νὰ σταματήσῃ τὰ ὀλέθρια βήματα μου, ἦτο ὁ πατήρ μου Βιτικίνδ! Κατεδικάσθη διὰ τὰς ἀμαρτίας αὐτοῦ καὶ τὰς ἐμὰς νὰ πλανᾶται καὶ νὰ πάσχη ἐπὶ τῆς γῆς, ἕως οὗ ὁ υἱὸς αὐτοῦ μετανοήσῃ καὶ σταματήσῃ πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐπιτύχῃ τὴν ἀνάπαυσιν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Ὅχι δὲν ἀτάκῃσεν εἰς μάτην τοσοῦτον χρόνον ὁ πατήρ μου τὴν χώραν ταύτην τῶν συμφορῶν, θὰ δαμάσω τὴν ἀγρίαν καρδίαν μου καὶ θὰ διδάξω εἰς αὐτὴν τὴν εἰρήνην καὶ τὸν ἔλεον. Καὶ σὺ, Γουνάρ, σὺ θὰ με χειραγωγῆσῃς ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ τῆς μετανοίας· τὸ φάντασμα με τοῦ εἶπεν· «Ἡ μήτηρ τοῦ Γουνάρ,

προσέθεσεν, ἐπιτηδεῖα εἰς τὴν τέχνην τοῦ προγιγνώσκων τοῦ μέλλον, θὰ γνωρίζῃ πόσον ἰσχυρὸς εἶναι ὁ δεσμὸς ὁ ἐνὼν τὴν εἰμαρμένην τοῦ ἀκολούθου μετὰ τοῦ ἵπποτου.» Τέλος ἠμίλησε γενικῶς περὶ μεταμφίσεως συμβουλευθείσης ὑπὸ τῆς Βορμενγάρδης διὰ ν' ἀπατήσῃ τὰ ἀδιάκριτα βλέμματα καὶ νὰ προλάβῃ χωρισμὸν δύναμενον νὰ ἐπιφέρῃ ὀλεθρίους συνεπειάς. Με φαίνεται ὅτι καθ' ἣν στιγμὴν ἐλάλει ὁ πατήρ μου ἠνθούον πληρέστατα τὴν ἐννοιαν τῶν λόγων αὐτοῦ, καὶ ὅμως ἤδη μοὶ φαίνονται σκοτεινοὶ... Ὁὐλω λαλῶν ἔφερε τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ μετώπου, ὡσεὶ θέλων νὰ συγκεντρώσῃ τὰς ἰδέας αὐτοῦ... καὶ παρετήρησεν ὅτι ἄφησε τὴν χειρὶδα αὐτοῦ.

XII

Ὁ Γουνάρ ἀκούων τὴν διήγησιν ταύτην κατὰ πρῶτον ἔτρεμε καὶ εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ διεχύθη θανάσιμος ὠχρότης· ἀλλ' ὅτε ὁ κύριος αὐτοῦ ἔφρασεν εἰς τὸ σκοτεινὸν ἐκεῖνο αἶνιγμα, ὁ ἀκόλουθος ἠρηθρίασεν ὡς ῥόδον μέλλον ν' ἀνοίξῃ. Χαίρων διότι ἡδύνατο ν' ἀποκρίψῃ τὴν συγκίνησιν αὐτοῦ, ἦτις ἐπρόδιδε τὸ ἀπόρρητόν του, σπεῦδει νὰ ζητήσῃ τὴν χειρὶδα... ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ῥηγνύει κραυγὴν τρόμου· ὁ Ἀρόλδος πετᾷ πρὸς βοήθειαν αὐτοῦ.

XIII

Τὶ βλέπει ὁ κόμης Ἀρόλδος εἰς τὴν περιοχὴν, ἐν ἣ ἡ πρὸ ὀλίγου εἰσέτι ἀνεπαύετο!... Τὸν δαίμονα τοῦ κακοῦ ὑπὸ τὴν μορφὴν θεοῦ, ὃν ἐλάτρευον οἱ πατέρες αὐτοῦ! Ὁ Ὀδίνος αὐτὸς ἀναπνεῖ ἐνώπιόν του. Ὁ μανδύας αὐτοῦ σχηματίζεται ἀπὸ τῆς παλικῆς ἀρκτου ὡς ὑπερήφανος λόφος, μετέωρον χύνει ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ ζωρὰν λάμψιν, λάμψιν ἣν ἐπισκιάζει ἐν τούτοις ἡ ἀστραπή τοῦ βλέμματός αὐτοῦ. Τὸ ἀνάστημα αὐτοῦ ὁμοιάζει τὸ γίγαντῶδες ἀγάλμα, τὸ ὅποιον ἵσταται ἐπὶ τῆς Ἰψάλης, καὶ ὅπως ἐν τῷ ἀγάλματι ἐκεῖνω, ἡ λευκὴ καὶ κυματίζουσα αὐτοῦ κόμη καταπίπτει μέχρι τῆς ὀσφύος· ἡ λόγχη αὐτοῦ εἶναι περὶ τῶν ὠραίων, καλύπτεται διὰ λαμπρᾶς ἀσπίδος. Ἡ φωνὴ αὐτοῦ εἶναι ἰσχυρὰ ἀνευ τραχύτητος, οἱ ἠχηροὶ τόνοι αὐτῆς ἀντηχοῦσι μετὰ μεγαλοπρεπείας· ἀποτείνεται πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Βιτικίνδ καὶ

ἡ χεὶρ αὐτοῦ μένει τεθειμένη ἐπὶ τῆς τρεμοῦσας κεφαλῆς τοῦ Γουνάρ, ἣν ἐκράτει αἰχμάλωτον.

XIV

«Ἀρόλδε! εἶπε· ποῖα παραφροσύνη σὲ ἀναγκάζει νὰ ἐγκαταλίπῃς τὴν λατρείαν τῶν πατέρων σου καὶ ν' ἀρνήσῃς τοὺς πολεμικοὺς θεοὺς;... Ὁρίανθος καὶ ἦττα ἀπ' ἐμοῦ ἐξαρτῶνται. Συμπληρῶ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς προσβολῆς ἢ τῆς καταδιώξεως· ἐν νεύμα τῶν ὀφρύων μου καταστρέφει στρατούς· θ' ἀπαρνηθῆς λοιπὸν καὶ τὴν θέσιν, ἣν ἠξιώθης διὰ τῶν ἀνδραγαθημάτων σου; Θὰ παραιτηθῆς νὰ καθήσῃς μετὰ τῶν ἡρώων τῆς φυλῆς σου, μετὰ τῶν γενναίων Ἑρβίκου καὶ τοῦ ἀγρίου Ὄραρίνου;... Ἐγὼ μόνος δύναμαι νὰ παρέξω τὰς ἀπολαύσεις τῆς νίκης καὶ τῆς ἐκδικήσεως, ὑπὲρ τῶν ὁποίων οἱ γενναῖοι συναινοῦσι νὰ ζῶσιν· ἐγὼ μόνον δύναμαι νὰ παρέξω τοὺς αἰώνιους ἀγῶνας, τὸ λαμπρὸν συμπάσιον, τὸ στίλβον νέκταρ ἐντὸς τῶν κρανίων τῶν ἐχθρῶν, ὑπὲρ ὧν οἱ γενναῖοι ἔμαθον ν' ἀποθνήσκωσι... Με ἀνήκει· καὶ ἡ χεὶρ αὐτῆς εἶναι τὸ ἐνέχυρον τῆς πίστεως ὑποτελοῦς.

XV

— Πειρασμέ! εἶπεν ὁ Ἀρόλδος χωρὶς νὰ παραχθῆ· σὲ διατάττω νὰ ἐγκαταλείψῃς τοὺς τόπους τούτους. Θεὲ ἡ δαίμων, σὲ προσκαλῶ· δύναμαι νὰ δαμάσω τὴν ἀγρίαν φρενήτιδα, ἣν οἱ λόγοι σου ἀνάπτουσιν εἰς τὸ στήθος μου· καὶ ἐξ ὅλης τῆς πανοπλίας μου, ἐκ τοῦ δικτυωτοῦ θώρακος, ἐκ τῆς χειρὶδος καὶ τῆς ἀσπίδος μου οὐδ' ἐν τεμάχιον χαλύβδου, οὐδ' ἐν μόνον καρπίον θὰ μείνῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν σου. Ἄφες τὸν νεανίαν τοῦτον ν' ἀναχωρήσῃ καὶ φύγε. — Ἡ Ἐυδὴρ ἀνήκει εἰς ἐμὲ, ἀπήντησε τὸ φάσμα ἀπὸ τῆς γενετῆς αὐτῆς ἐσημάνθη μετὰ τὴν σφραγίδα μου. Νομίζεις ὅτι ἱερεὺς μέτινας σταγόνας ὕδατος ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ ἐξαλείψῃ αἱματηρὰν σφραγίδα; Νομίζεις ὅτι ὑποκρύπτουσα τὸ ὄνομα καὶ τὸ φύλον αὐτῆς δύναται ν' ἀποφύγῃ τὴν νόμιμον ἐξουσίαν θεοῦ;» Ἐκ τῆς παραδόξου ταύτης ἀποκαλύψεως ὁ Ἀρόλδος ἐταράχθη ἐκ τῆς ὀργῆς καὶ ἔτριξε τοὺς ὀδόντας μετὰ μανίας, διότι ἡ νέα αὐτοῦ πίστις δὲν ἐδά-

μασεν εισέτι τὰς ἀγίας αὐτοῦ ἔξει· ἀγνωστος ἐτάραττε τὸ στήθος αὐτοῦ, ἐνῶ αλοϊπὸν, ἀνέκραξεν, ἐν ὀνόματι τῆς ἀγίας πίστεως καὶ τῆς ἀληθοῦς εὐδαιμονίας, αἰτινες πρὸ ὀλίγου μοι ἀπεκαλύφθησαν, θά τολμήσω νὰ παλαίσω πρὸς σέ· κατὰ σοῦ, κατάρτατε!» Ἐγείρει τὸ ρόπαλον αὐτοῦ καὶ μάχη συνάπτεται μεταξύ θνητοῦ καὶ δαίμονος.

XVI

Ὁ καπνὸς σροεὶλίξει ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν· αἱ φλόγες λάμπουσι περὶ αὐτούς· ἀλλ' οὐδὲ τὸ πῦρ τοῦ Ἄδου, οὐδὲ ὁ κεραυνὸς, οὐδὲ τὰ ἐπανειλημμένα κτυπήματα, ἄτινα κλονίζουσι τοὺς πύργους τοῦ φρουρίου, δύνανται νὰ καταβάλλωσι τὸ θάρρος τοῦ Ἀρόλδου. Ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ ἐχθροῦ μετὰ σκυθρωπῆς ἐπιμονῆς καὶ ῥίπτει χάλαζαν κτυπημάτων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. Τέλος ὁ δαίμων νικάται· ἡ κακοποιὸς αὐτοῦ δύναμις ὑποχωρεῖ εἰς θέ-

Ὁ Ἀρόλδος καὶ ἡ Ἐυδῆρ.

λησιν ἰσχυροτέραν λειποθυμεῖ ἐν τῷ μέσῳ τῆς τρικυμίας. Ὁ μαχητὴς τοῦ βορρᾶ ὄρμα πρὸς τὴν Ἐυδῆρ καὶ φέρει αὐτὴν μακρὰν τοῦ θεάτρου φοβερῶν κατορθωμάτων, διὰ ν' ἀποδώσῃ αὐτὴν εἰς τὸ φῶς, εἰς τὴν ἐλευθερίαν, εἰς τὴν ζωὴν!

XVII

Κατέθεσεν αὐτὴν ἐπὶ τῆς χλόης· ἐκεῖ πλησίον ἔρρεεν ἀργυρὸς ῥύαξ. Σκέψεις νείαι ἐπολιόρκουν τὴν ψυχὴν τοῦ Ἀρόλδου, φόβος

ἀγνωστος ἐτάραττε τὸ στήθος αὐτοῦ, ἐνῶ διὰ δειλῆς χειρὸς ἔρριπτε σταγόνας τινὰς ὕδατος ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ τοῦ στήθους τῆς Ἐυδῆρ. Μὲ πόσην ταραχὴν ἠκολούθει τὰς προόδους τῆς ζωῆς, ἥτις ἐχρωμάτιζε τὰς παρειὰς τῆς νέας με ρόδινον χρῶμα, καὶ ἡ ὁ σπινθὴρ ἔλαμψε πάλιν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς αὐτῆς. «Πῶς! ἐσκέπτετο, ἐτυφλώ-

θην ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ μὴ ἀναγνώρισω γυναῖκα ἐκ τῶν ξανθῶν αὐτῶν πλοκάμων; Πῶς ὑπὸ τὰ ἐνδύματα ἀκολουθοῦ δὲν διέκρινα τὸν σχηματισμὸν τοῦ παρθενικοῦ τούτου στήθους; Πόσον ἤμην ἀνόητος· ἔτρεχα νὰ ζητῶ τὴν καταστροφὴν καὶ τὸν θάνατον ἐν τῷ μέσῳ ὠκεανῶν καὶ ἐρήμων, ἐνῶ εἶχον πλησίον μου τὴν ἀξιαγάπητον αὐτὴν σύντροπον!»

XVIII

Τότε, θεωρῶν τὴν ἰδίαν αὐτοῦ εἰκόνα ἐπὶ τοῦ καθρέπτου τοῦ ὕδατος, ἰσχύνη διὰ τὴν ἄτακτον κόμην καὶ τὸν ἀτημέλητον πώγωνα αὐτοῦ, ἔσπευσε νὰ ἐξαλείψῃ τὰ στίγματα τῆς τελευταίας μάχης· νεία ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας, ὅτι καὶ ὁ οὐδὲν οὐδέποτε φοβηθεὶς ἔρχεται ἡμέρα καθ' ἣν φοβεῖται τι, καὶ ὁ οὐδέποτε ἀγαπήσας ὑποχωρεῖ εἰς τὴν δύναμιν τοῦ ἔρωτος. Καὶ ἡ Ἐυδῆρ αὐτοῦ! . . . Ἐπανῆλθεν ἐντελῶς εἰς τὴν ζωὴν καὶ ὁμως δὲν θέλει νὰ κινηθῆ, δὲν θέλει νὰ προφέρῃ λέξιν, δὲν θέλει κἄν ν' ἀνοίξῃ ἐντελῶς τὰ βλέφαρα αὐτῆς. Ἡ νεία κόρη ὀλίγον τεταραγμένη ἀρέσκειται βεβαίως νὰ κατασκοπεύῃ διὰ μέσου τῶν μακρῶν καὶ μεταξίνων αὐτῆς βλεφαρίδων τὰ πρῶτα συμπτώματα τοῦ ἔρωτος τὸν ὁποῖον ἐμπνέει. Τὸ φεῦγον ἐρύθημα ἀπὸ τοῦ μετώπου εἰς τὰς παρειὰς, καὶ ἀπὸ τὰς παρειὰς εἰς τὸ στήθος ἀποκαλύπτει τὴν αἰδῶ ἅμα καὶ τὴν ἐλπίδα.

XIX

Ὁ δὲ πολεμιστὴς τοῦ βορρᾶ μάτην ζητεῖ ἐκφράσεις πρὸς ἐξεκόνισιν τοῦ νέου αἰσθηματος τοῦ ταράττοντος αὐτόν. Ὅλαι αἱ λέξεις, αἵτινες δὲν ἐκφράζουσι μανίαν καὶ ὕβριν τῶ εἶναι σχεδὸν ἀγνωστοί. Ἀνεγείρων τὴν δειλὴν αὐτοῦ σύντροπον, ὀλίγας μόνον λέξεις ἐκφέρει ἀγρίας εἰλικρινείας. Καὶ εἶπε αἱ νείαι κόραι πρὸς ἃς λαλοῦσι περὶ ἔρωτος νὰ μὴ ἀκούωσι γλυκυτέρους λόγους, ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ ἦναι τόσον εἰλικρινεῖς. Ἡ Ἐυδῆρ, εἶπεν, ἠκολούθησες ἐπὶ μακρὸν τὸν Ἀρόλδον εἰς τὸ κινδυνῶδες αὐτοῦ στάδιον, εἶναι δίκαιον καὶ ἐγὼ νὰ σὲ λάβω ὡς ὄδηγόν εἰς μᾶλλον γαλήνιον ὁδόν. Αὐρισ εἶναι ἡ εορτὴ τοῦ ἁγίου Κουθβέρτου· ἃς ἴδῃ πρὸ τοῦ βωμοῦ αὐτοῦ ἱππότην χριστιανόν καὶ τὴν χριστιανὴν αὐτοῦ· θά διηγούνται ποτὲ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Βιτικιδῆ ἐβαπτίσθη καὶ ἐνυμφεῖθη τὴν πρῶιαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας.»

ΤΕΛΟΣ.

ΠΕΡΙ ΛΥΓΟ ΟΦΕΩΝ.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ἐπὶ τοῦ μεγάλου μαγίστρου τοῦ ἐν Ῥόδῳ ἐδρεύοντος τάγματος τῶν ἱπποτῶν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῶν Ἱεροσολύμων Ἐλιῶνος Βιλλενέβ, ἐνεφανίσθη τερατώδης ὄφρις, ὅστις ἐμφωλεύων ἐν σπηλαίῳ κειμένῳ παρὰ τὰς ὑπωρεῖας τοῦ ὄρους τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, ἀπέχοντος δύο χιλιάδας μιλλιῶν ἀπὸ τῆς ὁμωνύμου πρωτεύουσος τῆς νήσου, κατεβρόχιζε πρόβατα, ἀγελάδας, ἱππους, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀνθρώπους. Πάντες ἐταράχθησαν εἰς τὸ ἀκουσμα τοῦτο, πολλοὶ δὲ θαρράλκοι ἱπποταὶ ἐξεληθόντες εἰς καταδίωξιν τοῦ τέρατος ἐξηφανίσθησαν. Τούτου δ' ἔνεκεν ὁ μέγας μαγίστρος ἀπηγόρευσε τὸν κατὰ τοῦ ὄφρεως πόλεμον ἐπὶ πονηρῆ ἀπωλείας τοῦ ἱπποτικοῦ ἐνδύματος.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην διέτρεβεν ἐν Ῥόδῳ ὁ Γάλλος ἱππότης Θεοδοσίος (Dieu-Donné) Γοζῶν, ὅστις συλλαβὼν τὸ πρὸς ἐξόντωνσιν τοῦ τέρατος σχέδιον ἦλθεν εἰς Γαλλίαν καὶ κλεισθεὶς εἰς τὸ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Λαγγεδόκης φρούριον τοῦ Γοζῶν ἐπεδόθη νυχθημερόν εἰς μελέτην καὶ ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου τούτου. Κατασκευάσας ἐκ ξύλου ἡ χάρτου πιστὴν εἰκόνα τοῦ ἐν Ῥόδῳ ὄφρεως ἐδίδαξεν εἰς δύο θηρευτικούς κύνας, ἰν' ἅμα ἀκούοντες τὰς φωνὰς του ὁρμῶσιν ὑπὸ τὴν γαστέρα, ἥτις στερεῖτο λεπίδων, καθ' ὃν χρόνον αὐτὸς ἐφιππος προσέβαλε διὰ τῆς λόγχης τὸ θηρίον εἰς διάφορα μέρη. Μετὰ πολὺμνον δὲ καθημερινὴν ἐξάσκησιν ἐπέσπευψε μετὰ τῶν κυνῶν εἰς Ῥόδον, καὶ χωρὶς νὰ διακοινώσῃ εἰς οὐδένα τὸν σκοπὸν του ἔφερε κρυφίως τὰ ὄπλα του εἰς τινὰ ἐκεῖ παρακειμένην ἐκκλησίαν, ὅπου μετ' ὀλίγον ἦλθε συνοδευόμενος ὑπὸ δύο ὑπηρέτων, οὓς ἐκ Γαλλίας εἶχε φέρει. Ἀφ' οὗ μετὰ κατανύξεως προσπυχήθη, ὄπλισθεὶς ἵππευσε, καὶ διέταξε τοὺς ὑπηρέτας του ἵνα μείναντες κατὰ μέρος παρατηρῶσι τὴν μάχην, καὶ ἂν μὲν ἐφονεύετο εἶχον τὴν ἀδειαν νὰ ἐπα-

νέλωσιν εἰς Γαλλίαν, ἐὰν ὅμως ἐβλε-
πον τὸν ἱππότην φονεύοντα τὸ θηρίον, νά
ἔλωσιν εἰς περιποίησίν του. Μετὰ τοῦτο
συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν δύο κυνῶν ἐβάδισε
κατ' εὐθείαν πρὸς τὴν φωλεάν τοῦ ὄφως,
ὅστις ἄμ' ἀκούσας τὸν κρότον ἐξῆλθε τοῦ
σπηλαίου μὲ τὸ στόμα χαῖνον καὶ τοὺς
ὀφθαλμοὺς ἐξαστράπτοντας. Ὁ ἱππότης ἀ-
μέσως τῷ κατέφερε κτύπημα διὰ τῆς
λόγχης, ἥτις ἐπὶ τῶν λεπίδων ἀντηχήσασα
οὐδεμίαν βλάβην ἐπροξένησεν. Ἐνῶ δὲ
προητοιμάζετο ν' ἀναεώσῃ αὐτὸ, ὁ ἵππος
ἀφηνιάσας ἐκ τῶν συριγμῶν καὶ τῆς ὀσμῆς
τοῦ τέρατος ὠπισθοδρόμησε καὶ ἀνετρόπη
ἀλλ' ὁ Γοζῶν, ἰδὼν ἀμέσως τὸν κίνδυνον,
πρὸ τῆς πτώσεως τοῦ ἵππου πεζεύσας,
ἔσυρε τὸ ξίφος καὶ παρακολουθούμενος
ὑπὸ τῶν πιστῶν κυνῶν ὄρμα καὶ κτυπᾷ
ἐπανειλημμένως τὸ θηρίον εἰς διάφορα μέ-
ρη τοῦ σώματος, τὰ ὅποια προασπίζόμε-
να ὑπὸ τῶν λεπίδων οὐδεμίαν βλάβην
ἐπροξένησαν. Τότε τὸ τέρας δι' ἐνὸς κτυ-
πήματος τῆς οὐρᾶς κατεκρήμνισεν αὐτὸν
καὶ ἤθελε τὸν καταβροχθίσει, ἐὰν οἱ δύο
κύνες δὲν προσεκολλῶντο ἐπὶ τῆς γαστροῦ
του καὶ κατεξέσχίζον αὐτὴν διὰ τρομε-
ρῶν δηγμάτων, ἐξ ὧν μάλιστα ἐζήτει νά ἀ-
παλλαγθῇ. Ὁ ἱππότης ἠγέρθη καὶ ἀμέσως
βυθίζει μέχρι λαβῆς τὸ ξίφος αὐτοῦ εἰς
μέρος τοῦ σώματος μὴ προασπίζόμενον ὑπὸ
λεπίδων. Τὸ θηρίον πλέον ἐντὸς τοῦ αἵ-
ματός του, ὄρμα κατὰ τοῦ ἱππότητος, ὃν
δεύτερον κατακρημνίζει καὶ ἤθελε κατα-
πνίξει ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ σώματός του,
ἐὰν οἱ δύο του ὑπῆρται ἰδόντες τὸ τέρας
φονεῦθῃ δὲν ἔτρεχον εἰς βοήθειαν. Ὅθεν
μετὰ μεγάλης δυσκολίας ἐξαγαγόντες τὸν
Γοζῶν, ἐξέβαλον τὴν περικεφαλαίαν του καὶ
ἐδρόσαν ἑνὸς ὕδατος τὸ πρόσωπόν του.
Ὁ ἱππότης ἀναλαβὼν μετ' ὀλίγον ἦνοιξε
τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ πρῶτον ἀντικείμενον
τῷ παρέστη ὁ ὄφις νεκρός.

Ἄμα ἔμαθον οἱ ἐν Ρόδῳ τὸ μέγα τοῦτο
γεγονός λαβὸν χώραν ἐν ἔτει 1342, πάν-
τες ἐξῆλθον εἰς προὔπαντησιν τοῦ νικητοῦ,
τὸν ὁποῖον οἱ ἱππῶται ὠδήγησαν ἐν θρι-
άμβῳ εἰς τὸ παλάτιον τοῦ μεγάλου μα-
γίστρου. Ἀλλὰ παρ' ἐλπίδα ἐν μέσῳ τῶν
διαδηλώσεων ἐκείνων τῆς χαρᾶς καὶ τοῦ

ἐνθουσιασμοῦ ὁ δυστυχὴς ἱππότης ἤκουσε
τὴν σοβαρὰν φωνὴν τοῦ Βιλλενέβ λέγον-
τος, « τοιοῦτοτρόπως φυλάττει τὰς δια-
ταγὰς μου; » Ὁ νικητὴς ὠδηγήθη ἀμέ-
σως εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ τὸ Συμβούλιον
προεδρευόμενον ὑπὸ τοῦ μεγάλου μαγίστρου
ἀπεφάσισεν ἵνα ὁ Γοζῶν ἀπολέσῃ τὸ ἱπ-
ποτικὸν ἐνδύμα. Ὁ ἀνδρῆος ἱππότης ἀ-
γογγύστως ὑπέστη τὴν ἀτιμωτικὴν ἐκείνην
τιμωρίαν, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ὁ Βιλλενέβ,
προτρεπόμενος ὑπὸ τῶν κυριωτέρων ταξι-
αρχῶν τοῦ Τάγματος, ἠμνήστευσε τὸν ἱπ-
πότην, ὅστις ἐκτὸς τοῦ ἐνδύματος ἔλαβε
καὶ γενναίαν ἀμοιβήν. Μετὰ δὲ τὸν
θάνατον τοῦ Βιλλενέβ ὁ Θεοδοῖσιος Γοζῶν
ἐξελέχθη μέγας μαγίστρος τοῦ Τάγμα-
τος (1346). (α)

B.

Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος παρό-
μοιος ὄφις, ἐμφαλεύων εἰς τὸ ἐν Κεφαλλη-
νία δάσος τοῦ Ἁγίου Νικολάου εἰς Ἀνε-
μοδοῦρι, διέσπειρε τὸν τρόμον καὶ τὸν ὀ-
λεθρον καθ' ὅλην τὴν νῆσον, διότι καὶ
ζῶα μεγάλα καὶ ἀνθρώπους κατέτρωγε,
καὶ τὰ περίξ εἶχον μείνει ἀκατοίκητα. Ὁ
τότε προβλεπτής τῆς Κεφαλληνίας Φαντί-
νος Μαλιπιέρης προεκήρυξεν, ὅτι ὁ φονεύσας
τὸν ὄφιν, ἐκτὸς ἄλλων ἀμοιβῶν, ἤθελε
λαμβάνει καὶ τιμᾶριον τοὺς περίξ τῆς φω-
λεᾶς τοῦ θηρίου τόπους. Ἐπὶ τέλους δύο
ἀδελφοὶ Βριζιανοὶ (Bresciani) ὀνομαζόμενοι
Ἰάκωβος καὶ Βερνάρδος, διατρίβοντες ἐκεῖ
ὡς στρατιῶται, ἀνεδέχθησαν τὸν κατὰ τοῦ
ὄφως πόλεμον: ὅθεν τὴν 10 Μαΐου 1509
λαβόντες τὰ ζητηθέντα ὄπλα καὶ ἐργαλεῖα,
μετέβησαν εἰς τὸν εἰρημένον τόπον καὶ
εὐρόντες τὸ θηρίον μετὰ πεισματώδη ἀγῶ-
να ἐφόνευσαν αὐτό. Ἄμα διεδόθη ἡ εἰδη-
σις ἐν τῇ νήσῳ, πάντες ἔδραμον ἐκεῖ, καὶ
ἐπισημοτάτη δοξολογία ἐψάλη ἐν ταῖς ἐκ-
κλησιαῖς.

Ἐν τῷ ἐπισήμῳ ἐγγράφῳ τοῦ ἄνω προ-
βλεπτοῦ, ἐν ᾧ λεπτομερῶς ἐκτίθενται ταῦ-

(α) Vertot, Histoire de l'ord. e des chevaliers
de Malte, tom. II, secl. 162. Παράβ. Lacroix, illes
de la Grèce secl. 156—57.

τα, περιγράφεται ὁ ἐν λόγῳ ὄφις ὡς ἔχων
σῶμα μεγαλύτερον δύο βουῶν, καὶ δύο πτε-
ρά (α).

K. ΣΑΘΑΣ.

Ο ΛΟΡΔΟΣ ΤΩΝ ΝΗΣΩΝ.

(1307—1314)

Ἐκ τῶν τοῦ Βάλτερ Σκόττ.

(Μετάφρασις Θ. Ἀντωνιάδου).

ΑΣΜΑ ΠΡΩΤΟΝ.

I

« Ἐγέρθητι, κόρη τοῦ Λόρν! » ἔφαλλον οἱ
ἄοιδοί. Αἱ μελανάι ἕνεκα τοῦ χρόνου αἵ-
θουσαί σου, ὦ Ἀρτόριχ, ἐπανελάμβανον τὴν
ἐπιπόνην ταύτην καὶ ἡ σκυθρωπὴ θάλασσα,
ἥτις βρέχει τοὺς τοίχους σου, ὅθι ἐπὶ τῆς
ἀκτῆς κύματα ἠρεμώτερα, ὡσεὶ συνοδούσα
διὰ τῆς ἀρμονίας τῶν κυμάτων τοὺς ἤχους
ἐκείνους. Οἱ ἄνεμοι ἦσαν δεσμευμένοι ἐπὶ
τῶν κορυφῶν τοῦ Ἰνιμὸρ καὶ ἐπὶ τῶν χλω-
ρῶν δασῶν, ἅτινα καλύπτουσι τὸ παράλιον
τῆς Λόχ-Ἀλίνης, ὡσεὶ τὰ δάση καὶ τὰ κύ-
ματα ἐτέρποντο ἀκούοντα τὰ ἄσματα ἐ-
κείνα. Καὶ οὐδέποτε αἱ ἠχοὶ τῶν ὄρεων
ἀντήχησαν γλυκυτέραν συμφωνίαν, διότι
ὅλοι οἱ ἄοιδοί τῆς Σκωτίας καὶ τῶν νήσων,
τῶν νήσων τοῦ Ρὸς, τοῦ Ἄραν, τῆς Ἰλάνης,
καὶ τοῦ Ἀργύλου συνέβρυσαν διὰ νά πανη-
γυρίωσι τὴν ἑορτάσιμον ταύτην ἡμέραν.
Ἦθελεν ἀτιμασθῆ καὶ καταστραφῆ, ἤθελεν
εἶσθαι ἀνάξιος ἀμοιβῆς καὶ ὑπολήψεως ὁ
βάρδος, ὅστις κωφὸς εἰς τὴν ἐλπίδα λαμ-
πρᾶς φήμης καὶ ἀναίσθητος εἰς τὰ μειδιά-
ματα τῶν κυριῶν δὲν ἤθελεν ἀπαντήσῃ εἰς

(α) Ἐν τῷ Ἀρχαίῳ Κεφαλληνίας, ἐγγρά-
φα Μαλιπιέρου (1509).

τὴν ἀκατάσχετον ταύτην πρόσκλησιν, μέ-
νων σιωπηλὸς εἰς τὸν πύργον τοῦ Ἀρτόριχ-
ρα. II

« Ἐγέρθητι, κόρη τοῦ Λόρν! » ἔφαλλον οἱ
ἄοιδοί καὶ αἱ ἄρπαι συνοδύουσαν τὰς ἠχρᾶς
αὐτῶν φωνᾶς. « Ἐγέρθητι, κόρη τοῦ Λόρν! »
εἰς ἡμᾶς ἀρμόζει ν' ἀποδιώξωμεν τὸν ὕπνον
ἀπὸ τῆς κλίνης τῆς ὠραιότητος: ἡ γῆ, ὁ ὠ-
κεανός, οἱ οὐρανοὶ ἀναγνωρίζουσι τὴν ἰσχύν
ἡμῶν. Εἰς τὴν Δεσερμόρην ἡ δειλὴ ἔλαφος
σταματᾷ, διὰ νά ἀκούσῃ τὸν ἐλάχιστον
ἦχον τῶν ἀρπῶν ἡμῶν ἢ φωνῆ τοῦ Αἰ-
σκάρ ἀκολουθεῖ ἐπὶ μακρὸν τὴν λεμβὸν τοῦ
ἄοιδοῦ, καὶ διὰ ν' ἀκούσῃ τὴν φωνὴν ἡμῶν
ὁ ὑπερήφανος ἀέτος σταματᾷ εἰς τὰ στήθη
τοῦ νέφους: ἄς μὴ καταφρόνησῃ λοιπὸν ἡ
νέα κόρη τὰ ἄσματα ἡμῶν. Ἐδῖθ τοῦ Λόρν,
ἐγέρθητι!

III

« Ἐγέρθητι » ἤδη ἡ αὐγὴ ἐγείρει τὰς χά-
ριτας τῆς φύσεως, τὰς μόνας ἀξίας νά πα-
λαιώσῃ πρὸς τὰς σάς! Διεγείρει τὴν παι-
κιλόχρουν κίχλαν, ἵνα ψάλλῃ ἀμιλλωμένη
πρὸς σέ: ἡ δρόσος, ἥτις στολίζει τὸ στήθος
τοῦ ἴου, φαίνεται μιμουμένη τὴν γλυκειαν
λάμπιν τῶν ὀφθαλμῶν σου: ἀλλὰ, Ἐδῖθ,
ἐγέρθητι, καὶ θά ἴδωμεν πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει
ὠραῖον, πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει καλὸν ἐν τῇ φύσει,
ὠχρῶν ἐνώπιόν σου! — Δὲν ἔρχεται ἀκόμη, »
ἀνέκραξεν ὁ ἔχων φαιὰν ἤδη τὴν κόμην Φε-
ράνδος: « ἀδελφοί, ἄς τονίσωμεν τρυφερώ-
τερα ἄσματα ἄς ψάλλωμεν σοβαρωτέραν
ἀρμονίαν: τοὺς μάγους ἐκείνους τόνους, οἱ-
τινες τοσοῦτον ἀρμόζουσιν εἰς τὰ ὄνειρα τῆς
ὠραιότητος καὶ διεγείρουσιν ἐν τῇ καρδίᾳ
αὐτῆς τὴν ἐλπίδα, ἢν ἀγαπᾷ καὶ ἢν φοβεῖ-
ται νά ὁμολογήσῃ. » Εἶπε καὶ ἐπὶ τῶν
χορδῶν τῶν ἀρπῶν ἔθανον οἱ καλακευτικοὶ
ἀλλὰ καὶ θυρολόδοις ὕμνοι τῆς πρωΐας:
γλυκύτερον, σιγηλότερον, τρυφερώτερον, ἀν-
τήχησε τὸ ἄσμα τοῦ ἔρωτος.

IV

« Ἐγέρθητι, κόρη τοῦ Λόρν! δειλὴ παρ-
θένος, ἐγέρθητι, φεύγει ὁ χρόνος, καθ' ὃν
δύναται νά σοι δοθῇ τὸ ὄνομα τοῦτο: ἡ
ᾠρα ἐγγίζει καθ' ἢν ὁ ἔρως ὁ ἀπαιτήσῃ πᾶν
αὐτοῦ δικαίωμα. Ἐν ὀνόματι τοῦ φόβου
ἐνεκα τοῦ ὁποίου πάλαι τὸ στήθος σου, ἐν
ὀνόματι τῆς ἐλπίδος, ἥτις μετ' ὀλίγον θά

διασκεδάση πάντα φόβον, σὲ ἱκετεύομεν νὰ θραύσης τὰ δεσμὰ τοῦ ὕπνου, καὶ νὰ ὑπακούσης εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ ἔρωτος.

α' Ἐγέρθητι, Ἐδίθ, ἐγέρθητι! Πλησίον τῆς ὄχθης ταύτης ὑπάρχουσι λέμβοι πλουσίας ἐστολισμέναι· ἀντηγεῖ ὁ εὐθυμος αὐλὸς, καὶ βλέπομεν κυματιζούσας τὰς μεταξίνους ταινίας. Τίς εἶναι ὁ ἀρχηγὸς, οὗτινος ὁ αὐλὸς ψάλλει τοὺς ἐπαίνους; Ποῖον ἔμβλημα φαίνεται ἐπὶ τῶν σημαίων αὐτοῦ; Ἡ ἄρπη, ὁ αἰδοῦς, δὲν τολμῶσι νὰ τὸ εἰπωσι· τὸ μυστήριον τοῦτο πρέπει νὰ μαντεύσῃ ὁ ἔρωτος.

V

Μόνῃ ἐν τῷ μέσῳ τῶν γυναικῶν αὐτῆς ἡ Ἐδίθ ἤκουσε τὸ ᾄσμα τοῦτο. Ἀλλὰ πόσον ἤθελε ταπεινωθῆ ἡ υπερηφάνεια τοῦ βάρδου, ὅστις ἤθελεν ἰδεῖ τὴν ἀδιαφορίαν αὐτῆς! Διότι αἱ παρειαὶ τῆς οὐδόλως ἐχρωματίσθησαν ὑπὸ τοῦ ἐρυθρήματος ἐκείνου, τὸ ὁποῖον προκαλεῖ ἡ κολακεία· καὶ ἡ γλυκυτέρα ἀρμονία οὐδὲ στεναγμῶν ἠδυνήθη ν' ἀποσπᾶσθαι ἀπ' αὐτῆς· ματαίως ἐπίσης αἱ ἀκόλουθοι αὐτῆς ἡμιλλῶντο διὰ τῆς ἐπιτηδειότητος νὰ στολίσωσι τὴν πλουσίαν νόμφην. Τὰς τρίχας αὐτῆς τὰς καταπιπτούσας εἰς μακροὺς πλοκάμους σὺ, Καθλεῖνη, διώρθωσες· ἡ νέα Εὐὰ κλίνουσα τὸ γόνυ μετὰ σεβασμοῦ, ὑπέδυσσε τοὺς μικροὺς αὐτῆς πόδας διὰ τοῦ μεταξίνου σανδαλίου, ἐνῶ ἡ ὠραία Βέρθα περιεκύκλου τὴν λεπτοφυῆ αὐτῆς κνήμην διὰ σειρῶν μαργαριτῶν, οἵτινες ἐλήφθησαν ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ Λόχ·Ρίαν καὶ ἐφαίνοντο μόλις λευκοὶ πλησίον τῆς λευκῆς ἐπιδερμίδος τῆς Ἐδίθ. Ἀλλ' ἡ Ἰνιόνη, εἰς ἣν ἡ ἡλιακία ἔδωκε περισσοτέραν πείραν, ἀνέλαθε δυσκολώτερον ἔργον· ἐμελλε νὰ προσηλώσῃ μετὰ τέχνης τὰς πτυχὰς τοῦ μανδύου, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐπιδεικνύεται τὸ σχῆμα τοῦ σώματος, τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο κρύπτων, ἐνῶ τὸ πορφυροῦν τοῦ μανδύου ὑφασμα κατέπιπτε κυματίζον μεχρὶ τοῦ ἑδάφους καὶ κατέληγεν εἰς χροσοῦν θύσανον.

IV

Ω! ὑπάγει νέα κόρη, ἥτις ἐστολισμένη τοὺς ὠραιότερους αὐτῆς στολισμοὺς ἐν πάσῃ τῇ λαμπρότητι τῶν χαρίτων, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἔρωτος αὐτῆς θριαμβεύει, κατὰ τὴν

ὥραν τοῦ ὑμεναίου, εἶναι τόσον ἀδιάφορος, ὥστε νὰ μὴ θεωρήσῃ τὴν ὠραίαν αὐτῆς μορφήν ἐπαναλαμβανομένην εἰς λαμπρόν καὶ πιστὸν κάτοπτρον, ἄνευ ἐρυθρήματος καὶ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης συγκινήσεως;... Ὑπάρχει ἀκόμη τοιαύτη κόρη; Γυναῖκες, ἀπαντήσατε σεῖς· τοῦτο μόνον ἡ ἄρπη μου δύναται νὰ εἴπῃ, ὅτι ὑπῆρξεν εἰς τὴν νῆσον τῆς Βρετανίας· διότι ἡ ὠραία Ἐδίθ, ἡ κόρη τοῦ Λόρν οὐδόλως ἐμειδιάσεν εἰς τὴν ἰδέαν τῆς εὐτυχίας αὐτῆς.

VII

Ἄλλ' ἡ Μοράγ, εἰς ἧς τὰς τρυφεράς φροντίδας ὁ ὑπερήφανος Λόρν ἐνεπιστεύθη τὴν χαρίεσσαν κόρην του, ἡ Μοράγ, ἥτις ἔβλεπε τὴν μητρικὴν τρυφερότητα αὐτῆς ἀνταμιβομένην δι' υἱικῆς στοργῆς... διότι ὁ δεσμὸς οὗτος, ὁ ἱερώτερος ὄλων, ὑπῆρξεν πάντοτε σοβαρὸς εἰς τὰ ὄρη τῆς Σκωτίας... ἡ γραῖα Μοράγ παρεμέρισε διὰ νὰ ἀναγνώσῃ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς Ἐδίθ, τί ἔτρεχεν εἰς τὴν καρδίαν αὐτῆς. Μάτην αἱ ἀκόλουθοι ἀπήτησαν νὰ συμμεθέξῃ καὶ ἡ Μοράγ εἰς τὸν στολισμόν· ἡ Μοράγ παρετήρησεν ὅτι τὸ τέκνον αὐτῆς στολιζόμενον ὠμοιάζε τὸ ὠραῖον ἄγαλμα τῆς Παναγίας, τὸ ὁποῖον αἱ παρθέναι μοναστηρίου στολιζούσι πρὸς ἐορτὴν· παρετήρησε καὶ ἠσθάνθη ὅτι ἡ καρδία τῆς θυγατρὸς αὐτῆς οὐδόλως συμμετεῖχε τῆς ματαίας ἐκείνης πομπῆς· παρετήρησεν αὐτὴν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἐν σιωπῇ, ἔπειτα ἔθλιψεν αὐτὴν εἰς τὸ ἀνήσυχον στῆθος καὶ ὠδήγησεν εἰς τὴν ὑψηλὴν κορυφὴν πύργου, οὗτινος αἱ ἐπάλξεις ἔθιγον τὰ νέφη. Ἐκείθεν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἀνακαλύπτουσιν, ὡ σκυθρωπὲ Μούλ! τὸν φοβερὸν πορθμόν σου καὶ τὰ ἀντίθετα ρεύματα, ἅτινα, ἀναμιγνύοντα τοὺς μυκηθμοὺς αὐτῶν, διαχωρίζουσι τοὺς μαύρους βράχους σου ἀπὸ τὰς ὄχθας τοῦ Μόρβεν.

VIII

ἌΚόρη μου! εἶπε· θεώρησε τὰ κύματα ταῦτα, τὰ ὁποῖα βρέχουσι τὰ παράλια διακοσίων νήσων ἀπὸ τῆς Χίρτ, ἥτις ἀκούει αὐτὰ γογγύζοντα πρὸς βορρᾶν, μέχρι τῆς γονίμου αὐτῆς καὶ χλοερᾶς Ἰλάης· ἔπειτα στρέψε τὰ βλέμματά σου πρὸς τὴν Ἠπειρόν, ὅπου τόσοι πύργοι ἀναγνωρίζουσι τὴν φρεουδαλικὴν ἰσχὺν τοῦ ἀνδρείου ἀδελφοῦ

σου· ἕκαστος κεῖται ἐπὶ ἀγρίων ὑψώματων ἀπὸ τοῦ Μιγγάρου, οὗτινος αἱ ἐπάλξεις ὑψοῦνται ὑπεράνω τῶν δασῶν καὶ τῶν θαλασσῶν, μέχρι τοῦ Δούν·Σταφνάγι, ὅστις βλέπει τὸν Κονάλ παλαιόντα μακρῶς κατὰ τῶν βράχων αὐτοῦ. Νομίζεις ὅτι εἰς τὸ εὐρὸν αὐτὸ κράτος ἐν μόνον μέτεπον, ἐκτὸς τοῦ ἰδικοῦ σου, καλύπτεται ὑπὸ νέφους τὴν πρωίαν τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἡ κόρη τοῦ ἰσχυροῦ Λόρν δίδει τὴν χεῖρα εἰς τὸν κληρονόμον τοῦ διασῆμου Σομερλέδ, εἰς τὸν Ῥονάλδον, τὸν υἱὸν τῶσων ἠρώων, τὸν γενναῖον, τὸν ὠραῖον, τὸν νέον λόρδον τῶν νήσων, οὗτινος τὸ ὄνομα ἔψαλαν ἥδη μυριάδες βάρδοι· εἰς τὸν Ῥονάλδον τὸν νῆσον τὸν βασιλέα, ὅστις φέρεται ὡς ἴσος πρὸς τὸν ὑπερήφανον Ἄγγλον; . . . Ἀπὸ τοῦ ὑπερηφάνου πύργου μέχρι τῆς πενιχρᾶς καλύβης, τίς δὲν χαίρεται διὰ τὴν ἔνωσιν ταύτην; Ἡ νέα κόρη ἐνδύεται τὰ ὠραιότερα αὐτῆς φορέματα· ὁ ποιμὴν ἀνάπτει πυρὰ χαρᾶς. Τὰ θρησκευτικὰ κέρατα ἀντηχοῦσι, διὰ νὰ ἐορτάσῃ τὴν ὠραίαν ταύτην ἡμέραν, καὶ ὁ κῶδων κρούεται ἀπὸ τῆς πρωΐας. Ὁ ἱερεὺς ψάλλει λειτουργίαν καὶ συγκροῦνται τὰ ποτήρια εἰς σημεῖον εὐθυμίας. Δὲν ὑποτελεῖ διότι ἐλησμόνησε τὴν καθ' ἡμέραν ἐργασίαν, διὰ νὰ συμμεθέξῃ τῶν ἠδονῶν τῆς πρωΐας. Ἀλλὰ, ἐνῶ πάντες οἱ ὑπῆκοοι παραδίδονται εἰς τὴν χαρὰν, μόνῃ ἡ βασίλισσα τῆς ὠραίας ταύτης ἡμέρας εἶναι σκυθρωπῆ. . . .

IX

Ἡ συγκίνησις τῆς ὑπερηφάνου Ἐδίθ ἐφάνη διὰ τῶν βλεμμάτων· τὸ πείσμα αὐτῆς ἐπὶ τῆς στεναγμῶν ἔτοιμον νὰ ἐκραγῇ καὶ ἡ χεῖρ ἐσπόγγισε βιαίως δάκρυον καίον πληγωμένης ὑπερηφανείας. . . . «Μοράγ, ἀνέκραξε, ἄφες με, ἢ ἐὰν θέλῃς νὰ ὑμνήσῃς τὴν πομπὴν καὶ τὸ μεγαλεῖον, ἔνωσον τὴν φωνὴν σου μετὰ τῶν μισθωτῶν αἰδοῦν, ἢ μάλλον ἀπεθύμησε πρὸς τὰς κούφας ταύτας νεάνιδας τὰς λαμπρὰς περιγραφὰς σου. Αὐταὶ ἂς διέρχωνται εὐχαρίστως μίαν ὥραν λαλοῦσαι περὶ τῶν σημαίων, αἵτινες ἀνατύσσονται ὑπερηφάνως, περὶ τῶν κωδῶ-

νων καὶ τῶν κεράτων ἅτινα ἀντηχοῦσιν, ἢ μάλλον περὶ θέματος τοῦ ὁποῖον ἀγαπῶσιν ἔτι περισσότερον, περὶ τῶν μεγαλοπρεπῶν ἐσθῆτων, τῶν στεφάνων καὶ τῶν λαμπρῶν κοσμημάτων· ἀλλὰ σὺ, ἡ πεφωτισμένη ὑπὸ τῆς πείρας, πιστεύεις ὅτι εἶναι δυνατόν διὰ τοῦ τρόπου τούτου νὰ χαροποιήσῃς καρδίαν, ἥτις, φέρουσα τὴν ἄλυσιν περιπαθοῦς ἀγάπης, ἀναμένει γλυκεῖαν ἀνταπόδοσιν καὶ ἀναμένει αὐτὴν ματαίως; Ὁχι! Δύνασαι νὰ ἐκφράσῃς μὲ ὀλίγας λέξεις τὴν ταλαίπωρον τύχην τῆς Ἐδίθ. «Ὁ Ῥονάλδος δὲν ἀγαπᾷ αὐτήν!»

X

«Μὴ τὸ ἀμφισβητῆς. . . Ἐπὶ μακρὸν χρόνον προσεπάθησα νὰ καλέσω ἔρωτα τὰς ψυχρὰς αὐτοῦ περιποιήσεις, τετυφλωμένη ἐκ τῆς ὑποσχέσεως δι' ἧς ἡ Ἐδίθ, ἡ θυγάτηρ τοῦ Λόρν. . . «ἐτι παιδίον τότε, χαιρέται διὰ τὴν ἔνωσιν ταύτην; Ἡ νέα κόρη διέτρεχε τὰ δάση ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τῆς Μοράγ» προωρίσθη ὡς σύζυγος τοῦ γενναίου Λόρδου Ῥονάλδου· πρὶν ἴδω αὐτὸν καὶ ἐνῶ τὸ ξίφος αὐτοῦ ἐδοξάζετο εἰς τοὺς πολέμους τῆς Σκωτίας, ἐγὼ ἀνεγειρομένη εἰς τὴν πίστιν ὅτι αἱ τύχαι ἡμῶν ἦσαν συνδεδεμέναι, ἠσθάνομην ἐξογκούμενον τὸ στῆθος μου, ὅτε τὸ ὄνομα τοῦ Ῥονάλδου ἐφέρετο ἐπὶ τῶν πτερυγῶν τῆς φήμης, ἀναμιγνύομενον μὲ ἠρωϊκὰς διηγήσεις, ὅπως τὸ ἄρωμα ἀναμιγνύεται μὲ τὴν ἐαρινὴν αὐραν. Τίς ὁδοιπόρος ἐπεσκέπτετο τὸν πύργον ἡμῶν χωρὶς νὰ διηγηθῇ τὰ μεγάλα πολεμικὰ κατορθώματα τοῦ Ῥονάλδου; Τίς βάρδος ἐλάμβανε τὴν ἄρπην διὰ νὰ ὑμνήσῃ ἤρωας, χωρὶς νὰ ψάλλῃ τὰ κατορθώματα αὐτοῦ; Σὺ ἡ ἰδία, Μοράγ, ὡς ἐπίλογον πάσης διηγήσεως ἔφερες τὸ ὄνομα τοῦ Ῥονάλδου. Ἦλθε! καὶ πᾶν ὅ,τι ἤκουσα λεγόμενον περὶ τῆς μεγάλης αὐτοῦ ἀξίας, μοι καὶ ἡ χεῖρ ἐσπόγγισε βιαίως δάκρυον καίον ἄνευ ζωῆς, ἀδικον τέλος πάντων διὰ τὸν Ῥονάλδον καὶ δι' ἐμέ!

XI

«Ἐκτοτε μόνον ἡ ἰδέα τοῦ ἔρωτος ἐκύριευσεν τὴν καρδίαν τῆς Ἐδίθ! . . . καὶ ποῖα ὑπῆρξεν ἡ ἀνταμιοβία μου; ψυχραὶ ἀναβολαὶ, προσφάσεις διὰ ν' ἀναβληθῇ ἡ ἡμέρα τῆς ἐνώσεως ἡμῶν· ἡ ἡμέρα αὕτη τελευταῖον ἀνατέλλει καὶ ὁ Ῥονάλδος δὲν

εἶναι ἐδῶ! Καταδιώκει τὴν ἐλαφρὰν ἔλαφον εἰς τὰ δάση τῆς Βεντάλας; ἢ μᾶλλον μένει εἰς ἄσυλον μυστηριώδες, διὰ νὰ ἀποχαιρετήσῃ ὠραιότητα εὐπρόσιτον καὶ νὰ ὀρκισθῇ πρὸς αὐτὴν ὅτι δὲν δύναται μὲν νὰ καταφρονήσῃ κόρην τοῦ οἴκου τοῦ Δόρν, οὐχ ἦττον, ἅμα ἡ τελετὴ τοῦ ἡμεναίου τελεσθῆ, θὰ ἐπανερῆ τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ ἐρωμένην διὰ νὰ μὴ τὴν ἐγκαταλείψῃ πλέον.

XII

— Εἰρήνη, κόρη μου, Εἰρήνη! ἀπομάκρυνον τοὺς φόβους σου! σκέφθητι εὐγενέστερον διὰ τὸν ἔρωτα τοῦ Ρονάλδου. Θεώρησον κάτωθεν τοῦ ἀρχαίου πύργου, δὲν βλέπεις τὸν στόλον αὐτοῦ ἐγκαταλείποντα τὸν κόλπον τοῦ Ἄρου; δὲν βλέπεις τοὺς ἰστούς τῶν γαλερῶν καταβιβαζομένους, ἐνῶ τὰ ἱστία ἀναβαίνουνσι μετὰ τῶν κεραίων; Καλύπτουσαι τὸ κυκλόχρον παράλιον ἀνυψοῦνται εἰς τὸν ὄριζοντα ὡς λευκὰ ὄρη ἐπὶ Οὐρανοῦ τοῦ μηνὸς ἀπριλίου· οἱ θορυβῶδεις ὑποτελεῖς κινουσι τὰς κώπας· ὀπισθεν αὐτῶν ἀπομακρύνονται αἱ ἀπότομοι ὄχθαι τοῦ Μοῦλ· διευθύνουσι πρὸς ἡμᾶς τὴν εὐθυμον αὐτῶν πορείαν, ἐνῶ ὁ ἄνεμος συρίζει καὶ ἀφρίζει ἢ θάλασσα. Καὶ ἰδὲ καλῶς τὴν προπορευομένην ὄλων, ἐκείνην ἧς ὁ ἰστός κάμπτεται ὑπὸ τῆς δροσερᾶς αὔρας, ὥσει κλίνει εὐπειθῶς τὴν σημαίαν διὰ νὰ χαιρετήσῃ τὴν νήμφην τοῦ πρίγγιπος αὐτῆς! Ὁ Ρονάλδος σου ἔρχεται καὶ ἐνῶ ἡ γαλέρα αὐτοῦ ἀμιλλάται πρὸς τὴν ταχύτητα τοῦ σφιδάζοντος ἵππου, κατηγορεῖ ἐν τούτοις τὴν βραδύτητα αὐτῆς! . . . » Ἡ ὠραία Ἐδιθ ἀνεστένεξεν, ἐρευθρίασε καὶ μειδιῶσα μετὰ μελαγχολίας ἀπήντησε ταῦτα.

XIII

«Κολακευτικὴ, ἀλλὰ ματαία ἐλπίς! . . . Ὁχι, Μοράγ! Ἰδὲ ἀληθέστερον ἐμβλημα τῆς σπουδῆς αὐτοῦ εἰς τὴν μεμονωμένην ἐκείνην λέμβον, ἧτις τοσάκις ἐμάζωξε τὸ πανίον καὶ τὸν οἶκα διὰ νὰ παλαίσῃ κατὰ τοῦ ἀνέμου· ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τῆς ἡμέρας οἱ ἀνήσυχτοι ὀφθαλμοὶ μου παρετήρησαν τὴν πορείαν αὐτῆς· ἦδη, μολοντί ὁ οὐρανὸς ἐσκοτίσθη καὶ αἱ ὠραῖαι ὑποσχέσεις τῆς πρωΐας φαίνονται ψευδεῖς, μολοντί οἱ ἀποκαμίντες ναῦται βλέπουσιν

ὅτι ὁ κόλπος ἡμῶν προσφέρει εἰς αὐτοὺς ἄσυλον ἀσφαλές, τὸ ὁποῖον δύναται εὐχερῶς νὰ φθάσωσιν, οὐχ ἦττον διπλασιάζουσι τοὺς ἀγῶνας αὐτῶν, μαζεύοντες τὸν ἄνεμον διὰ τοῦ τρέμοντος αὐτῶν πανίου, καὶ εἰς πᾶσαν λοξοδρομίαν αὐτῆς προσεγγίζει πλησιέστερον πρὸς τὰς ὑφάλους· τὸ Ἀρτόρνιχ φαίνεται πρὸς αὐτοὺς τρομερότερον τῶν ἀντιθέτων ἀνέμων καὶ τῶν μωμένων σισπέλων.»

XIV

Ἡ νέα κόρη ἔλεγεν ἀλήθειαν . . . ἡ λέμβος, τὴν ὁποίαν παρετῆρει ἐν τῷ μέσῳ τῶν κυμάτων, ἀνεμοταράσσεται σφοδρῶς καὶ κλίνουσα τὸ ἐν πλευρὸν αὐτῆς ἐπὶ τῶν κυμάτων ἔπλεεν ἀπὸ ὄχθης εἰς ὄχθην. Ἐν τούτοις βραδέως ἐπροχώρει πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς πορείας, τὸσον βραδέως, ὥστε ὁ αἰοὶδὸς ἠδύνατο νὰ παραβάλῃ τὴν πορείαν αὐτῆς μετὰ τὴν τοῦ πτωχοῦ χωρικοῦ, ὅστις καθ' ἐκάστην χαράσσει ἐπίπονον αὐλακᾶ καὶ ὁ πρωρεὺς ἀντεπάλασε πρὸς τοιοῦτους κινδύνους, καθ' οὓς πολλάκις, ἐνῶ τὸ πλοῖον μετέβαλλε δρόμον, ὁ ἰστός αὐτοῦ ἔψαυε τὰ θραυόμενα κύματα, τὰ ὁποῖα ὁ ὠκεανὸς ἔθει ἀφρίζοντα κατὰ τῶν βράχων τῆς παραλίας. Ἐν τούτοις τὸ ἀτρόμητον πλήρωμα ἔχειρίζετο ἀκαμάτως καὶ διευθύνετο πρὸς τὸ ὄριον τὸ ὁποῖον ἐπεθύμει νὰ φθάσῃ, χωρὶς νὰ ζητήσῃ ἀσφαλές ἄσυλον κατὰ τῆς τρικυμίας, οὐδ' εἰς τὸν πύργον τοῦ Ἀρτόρνιχ, οὐδ' εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἄρου.

XV

Ἐνῶ ἡ λέμβος παλαίει οὕτω κατὰ τῶν κυμάτων, αἱ γαλέραι τοῦ Ρονάλδου προχωροῦσιν ὠθούμεναι ὑπὸ εὐνοϊκῆς αὔρας, στίλβουσαι ἐκ μετὰξής καὶ χρυσοῦ καὶ φέρουσαι εὐγενεῖς καὶ γενναίας ἱππότας τῶν νήσων. Ὁ ὠκεανὸς μυκάται περὶ τὰς πρώρας αὐτῶν καὶ ἀγανακτεῖ ὑπὸ τὰς μυρίας πληγὰς τῶν κωπῶν. Οὕτω ἀνεγειρεται ἡ υπερηφάνεια τοῦ μαχητοῦ ἵππου, ὅστις φέρει εἰς τὴν μάχην γενναῖον ἱππότην· καλύπτει μετὰ λεπτόν ἀφρόν καὶ τὸν χαλινὸν καὶ τὰ ἦνια, ἀλλ' ἐνῶ ἀφρίζει, ὑπακούει ὀμως. Ἐφ' ὄλων τῶν καταστρωμάτων ἐστιλβον αἱ χαλύβδιναι λόγχαι καὶ οἱ χρυσοὶ λόφοι, οἱ ἀλυσσιδωτοὶ θώρακες καὶ οἱ πλούσιοι μαχαλιστῆρες, οἱ κυματίζοντες κατὰ βούλη-

σιν τῶν ἀνέμων· καὶ ἐκάστη γαλέρα εἰσερχομένη εἰς τὸν λιμένα ἀπῆντα εἰς τοὺς ἀγρούς ψιθυρισμοὺς τοῦ ἀνέμου δι' ἀρμονίας οὐχ ἦττον ἀγρίας. Τὰ θριαμβικὰ ἄσματα ὑπερηφάνως ῥιπτόμενα εἰς τοὺς ἀέρας ἀντήχουν εἰς τὰ στήθη τῶν ὀμιχλῶν τῶν ἀπομακρυσμένων παραλιῶν. Αἱ ἦχοι τοῦ Μόρβεν ἐπανελάμβανον αὐτὰ καὶ ὁ Δούαρτ ἤκουσε τοὺς τελευταίους παλμούς αὐτῶν θραυομένους εἰς τὸν σκυθρωπὸν πορθμῶν.

XVI

Οὕτως ἐπροχώρουν οἱ εὐθυμοὶ καὶ εὐγενεῖς αὐτοὶ ἱππῶται· καὶ ἂν τὰ βλέμματα αὐτῶν ἐσταμάτων ἐνίοτε ἐπὶ τῆς μονήρου λέμβου, ἧτις ἐπάλασε κατὰ τῶν κυμάτων, ἐσταμάτων μετὰ τὸ ἀμέριμον ἐκεῖνο ἦθος, τὸ διακρινόμενον εἰς τὰ βλέμματα τοῦ πλοῦσιου, ὅταν καταβιβάξῃ αὐτὰ ἐπὶ πτωχοῦ ὑπέρητου, ἐνησυχολημένον εἰς τὰς καθημερινὰς ἐργασίας. Ἄς θεωρῶσι λοιπὸν αὐτὴν μετ' ἀδιαφορίας! ἀλλ' ἐὰν ἐγνώριζον ὁποῖον πολῦτιμον φορτίον ἔφερε τὸ ἀσθενὲς ἐκεῖνο πλοῖον, δὲν ἤθελον ἰδεῖ αὐτὸ τοσοῦτον ἀδιαφόρως, ὅπως ὁ λιμώττων λύκος δὲν δύναται νὰ διέλθῃ ψυχρῶς πλησίον ποιμνίου ἀπροφυλάκτου ὄχι, δὲν ἤθελον ἀνεχθῆ νὰ διασταυρώσῃ ἀτιμωρητὴ τὴν ὁδὸν τῶν ἐπιφύλων αὐτῶν γαλερῶν! Καὶ σὺ, λόρδε Ρονάλδε, ἀπομακρύνθητι μετὰ τῆς χαρᾶς, τῆς ὑπερηφάνειας καὶ τῶν ἀσμάτων τῶν αἰοιδῶν σου! Ἐὰν ἐγνώριζες τίς διέρχεται τοσοῦτον πλησίον σου, ἤθελον ἄλλο βλέμμα ζωογονήσει τοὺς ὀφθαλμούς σου, καὶ ἄλλο ἐρύθημα ἀναβῆ εἰς τὸ μέτωπόν σου, καὶ δὲν ἤθελες πλέον μιμηθῆ μετὰ τοσοῦτου ἀγῶνος τὴν ζωγρᾶν εὐθυμίαν συζύγου, προσεγγίζοντος τὴν νέαν αὐτοῦ νύμφην!

XVII

Μάλιστα! ἄς ἐξακολουθῶσι τὴν πορείαν αὐτῶν! . . . ἡμεῖς δὲν θὰ ἐγκαταλείψωμεν τοὺς δυστυχεῖς, οἵτινες στεναρίζουσι, διὰ ν' ἀκολουθήσωμεν τοὺς ἰσχυροὺς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θριάμβου αὐτῶν. Ὁ λαμπρὸς αὐτὸς στόλος ἄς κρατήσῃ δι' ἑαυτὸν τοὺς μακροὺς γέλωτας καὶ τὰς εὐθύμους κραυγὰς· ἄς ὠραίσωσιν οἱ βάρδοι τὴν ἐορτὴν διὰ τῶν διηγήσεων, τῶν ἀσμάτων καὶ ἐπὶ πλοῦτων αὐτῶν ὄλοι οἱ τρόποι θορυβῶδους εὐθυμίας ἄς τεθῶσιν εἰς ἐνέργειαν, διὰ νὰ ζαλίσωσι τοῦ-

λάχιστον τὴν καρδίαν, ἐὰν δὲν δύναται νὰ πραύνησιν αὐτὴν κατὰ τὴν μακρὰν ταύτην ἡμέραν τῆς χαρᾶς. Μάλιστα, ἄς ἐξακολουθῶσι τὴν πορείαν αὐτῶν! . . . Ἄλλ' ἡ διήγησις τοῦ αἰοιδοῦ θὰ ἀκολουθήσῃ τὴν λέμβον ταύτην, ἣν ἀπειλοῦσι τὰ κύματα καὶ οἱ σκόπελοι, καὶ ἧτις μετὰ τῶν ἀκαμάτων ναυτῶν φέρει δυστυχῆ νεάνιδα.

XVIII

Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας οἱ κωπηλάται εἰς μάτην ἠγωνίζοντο. Περὶ τὴν ἑσπέραν τὰ ρεύματα κατέβησαν ἀπὸ τῆς λίμνης μᾶλλον ἀκατάσχετα καὶ μᾶλλον δυσκολωτέρα ἐγένετο ἡ ἀνάβασις· κατὰ τὸ μέσον τοῦ πορθμοῦ εὐρέθησαν εἰς τὸ κέντρον τῆς πάλης τῶν ἀντιθέτων κυμάτων, αἵτινα ἐβρίπτον εἰς τοὺς ἀέρας τοὺς ἀναμειγμένους αὐτῶν ἀφρούς, ὅπως τρίμματα λογχῶν τινάσσονται μακρὰν εἰς τὴν μάχην. Ταχέως ἐπίσης τὸ λυκαυγὲς συνέστειλε τὰς τελευταίας αὐτοῦ λάμψεις, καὶ ὁ ἄνεμος τοῦ νότου ἐστένεξε μᾶλλον ἀπειλητικῶς ἐπὶ τῶν βράχων τῆς Ἰνιμόρης· τὸ πανίον ἐσχίσθη, ὁ ἰστός ἐκλονίζετο καὶ διὰ μακρῶν ῥηγμάτων εἰσῆρχετο τὸ ὕδωρ· ὁ ὠχρὸς πρωρεὺς ἵστατο ἀκίνητος καὶ ἐγκατέλειπε τὸν ἀγῶνα.

XIX

Τότε πολεμιστῆς, οὐτινος τὸ βλέμμα δὲν κατεβλήθη οὐδὲ ὑπὸ τοῦ κόπου, οὐδὲ ὑπὸ τοῦ φόβου, ἐλάλησεν οὕτω πρὸς τὸν πρωρεῆ· ἀδελφε, πῶς ἐλπίζεις νὰ ἀντιστῆς εἰς τὴν μανίαν τῆς παρωργισμένης ταύτης θαλάσσης; ν' ἀποφύγῃς τὰς ὀξείας κορυφὰς τῶν σκοπέλων μέχρι τοῦ λυκαυγοῦ τῆς πρωΐας; δὲν ἠσθάνθης τὴν λέμβον κλονιζομένην; δὲν ἤκουσες τὰ στήθη αὐτῆς στεναρίζοντα. καὶ τὴν τρόπιδα κραυγάζουσαν εἰς τὴν τελευταίαν πληγὴν τοῦ κύματος; καὶ ἐντούτοις τί πρέπει ν' ἀποφασίσωμεν; Βλέπεις τὴν δυστυχῆ Ἰσαβέλλαν ἡμιθανῆ ἐκ τοῦ κόπου καὶ τοῦ τρόμου. Ὅπου τὰ βλέμματα ἡμῶν στραφῶσιν, ἐπὶ τῶν κυμάτων, ἐπὶ τῆς γείτονος παραλίας, ἐπὶ τοῦ μαύρου οὐρανοῦ, πανταχόθεν ἡ ἀπελπισία καὶ ὁ θάνατος μᾶς περιστοιχίζει· ἀλλὰ μόνον τῆς Ἰσαβέλλας ἡ τύχη μετὰ φοβίζει . . . δι' ἐμὲ δὲν ὑπάρχει κίνδυνος φοβερός. Ὅσα ἐξ ἀκολουθήσω ὅπου θέλεις, εἴτε ἐν τῷ μέσῳ τῆς μανίας τῶν τρικυμιῶν, εἴτε διευθυνόμενοι πρὸς τὸν πο-

φέρει μακρὸν τίτλον· ὁ Βεϊλάνδος νομίζω ἔδωκε καλλίτερον, τοῦλάχιστον συντομώτερον. Τίς εἶπεν ὅτι τὰ "Αἶθρα ἀπέθανον; Ἐάν οἱ σύγχρονοι τοῦ Σωκράτους καὶ Περικλέους ἐξέλιπον, ἀλλ' αἱ Ἀθηναίωσι, ἴσως λαμπρότεροι καὶ σοφώτεροι, περὶ ὧν ἂν ἔτι ἀμφιβάλλῃς ἀνάγνωσ τὴν πρὸς τὸν Θεόσοφον πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως ἐπιστολὴν τοῦ Κ. Μ. Γ. Σ.)

Τὰ ποιητικὰ ταῦτα γνωμικὰ ἐπληρέθησαν, ἐθαυμάσθησαν, ὑφ' ὧν, ὑπὸ αὐτοῦ πρώτου τοῦ δυσπροσίτου κατακριτοῦ τῶν Σπηλιῶν. Ἄλλ' ἦσαν γνωμικὰ τοῦ Βύρωνος, τοῦ Σχίλλερ, τοῦ Φοσκόλου; Ὅσον ἦτον ὁ Ὄσσιανὸς τοῦ Ὄσσιανῶ.

Τίνος ἦσαν;

Τοῦ Κ. Παναγιώτου Συνοδίου, ἀπὸ τὰς διαφορῶς Συλλογῆς τοῦ εἰλημμένα καὶ μεταπλασθέντα ἀπὸ τῆς δημώδους εἰς ἑλληνικωτέραν ἔκφρασιν. — Ὑπὸ τὸν ἔπαρχον ὑφίσταται ἔτι σήμερον ὁ ποιητής, ὅπως ὑπὸ καπνὸν μέλανα γενναῖα φλόξ;

B.

Η ΥΔΡΟΦΟΒΙΑ.

Ὁ Φοῦτ, περιφημὸς ἄγγλος κωμικός, ὑπῆγάινε ποτε διὰ τοῦ λεωφορείου εἰς Βάθ, πόλιν περιφημὸν διὰ τὰ μεταλλικὰ αὐτῆς ὕδατα, καὶ συχνάκις ἐπισκεπτομένην ὑπὸ τῶν πράγματι ἀσθενῶν, ὑπὸ τῶν νομιζόντων ἑαυτοὺς τριούτους, καὶ ὑπὸ τῶν κυρίων τοῦ συρμοῦ, οἵτινες νομίζουσι χυδαῖότατον τὸ νὰ ἦναι τίς πάντοτε ὑγιής. Κατὰ τὴν ὕδαιορίαν ταύτην ἡ ὁμιλία ἐστράφη περὶ τῆς δυνάμεως τῶν ὑδάτων τῆς Βάθ, ὡς πρὸς τὴν θεραπείαν διαφόρων ἀσθενειῶν· οἱ ὀδοιπόροι ἠρώτησαν ἀλλήλους περὶ τῆς νόσου ἣν ἕκαστος αὐτῶν ἐνόσει· ὁ μὲν εἶχε ποδάλγαν, ὁ δὲ στέφρην ὀρέξεως, ὁ δὲ μελαγχολίαν κτλ. κτλ. Ὅτε δὲ ὁ Φοῦτ ἐρωτηθεὶς τὴν αἰτίαν τῆς ἐπισκέψεώς του, ἀπεκρίθη ὅτι ἐδήχθη ὑπὸ λυσσῶντος κυνός, καὶ ὅτι τὰ ὕδατα συνιστῶντο ὡς δυνάμενα νὰ προλάβωσι τὴν ὑδροφοβίαν, «ἂν καί»,

προσέθηκεν αὐτός, μὲ ὕψος μεγάλης ὀλίψεως, «φοβῶμαι μήπως εἶναι λίαν ἀργά, ἐπειδὴ ἤδη ἠσθάνην συμπτώματα τῆς προσεγγίσεως αὐτῆς». Ἡ συνοδία ἤρχισε νὰ φοβῆται, καὶ ἀνυπομῶνως ἠρώτησε περὶ τῆς φύσεως τῶν συμπτωμάτων ἀπερ ἠσθάνετο. «Ἐνίοτε», εἶπεν αὐτός, «προσβάλλομαι ὑπὸ βηχός, ὁμοιάζοντος πρὸς τὸ γαύγισμα σκύλου, καὶ τότε αἰσθάνομαι σχεδὸν ἀκάθεκτον τάσιν, ἵνα δάκω πάντα ἄνθρωπον εὐρισκόμενον πλησίον μου».

Οἱ περιηγηταὶ κατέστησαν ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον περιφοβοί, ἀλλ' ὁ Φοῦτ προσεπάθησε νὰ τοὺς καθησυχάσῃ, βεβαιῶν αὐτοὺς ὅτι δὲν ἠσθάνετο οὐδεμίαν προσέγγισιν προσβολῆς, καὶ ὅτι ἤθελε πληροφορήσει αὐτοὺς ἅμα ἠσθάνετο.

Μετὰ τινὰς ὥρας ἡ ἄμαξα διέσχισε βυάκιον πεπλημμυρισμένον ὑπὸ τῆς βροχῆς, καὶ ὅτε ἦτο εἰς τὸ βαθύτατον μέρος αὐτοῦ, ὁ ἄστειός μας προσεβλήθη ὑπὸ μεγάλου βηχός. Οἱ δὲ πεφοβισμένοι περιηγηταί, εὐθέως ἀνοίξαντες τὴν θύραν τῆς ἄμαξης, ἐβρίθθησαν εἰς τὸ ὕδωρ, προτιμήσαντες τὸν ἀναβαπτισμόν ἀντὶ τῆς ὑδροφοβίας.

Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ.

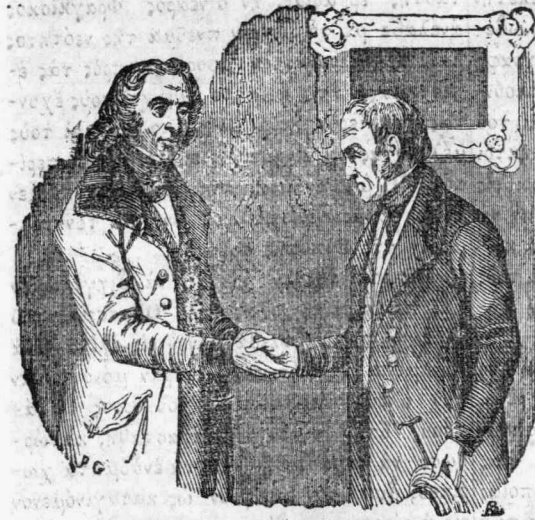
Δ. Ι. ΚΟΜΠΟΘΕΚΡΑΣ.

Ἀποφθέγματα τοῦ Γοίθου (Goethe).

Τίνι τρόπῳ δύναται τίς νὰ γνωρίσῃ ἑαυτόν; — Διὰ τῆς σκέψεως μὲν οὐχί, ἀλλὰ διὰ τῆς πράξεως. Προσπάθει νὰ κάμῃς τὸ καθήκόν σου, καὶ θὰ γνωρίσῃς τί εἶσαι.

Ποῖον εἶναι ὁμῶς τὸ καθήκόν σου; — Ἡ θεραπεία τῶν καθημερινῶν ἀναγκῶν.

Ἡ ὑπερβολικὴ ἐνέργεια, οἰουδήποτε εἶδος καὶ ἂν ἦναι, ἐπὶ τέλους χρεωκοπεῖ. Δὲν εἶναι πάντοτε ἀναγκαῖα ἡ Ἀλήθεια νὰ ἐνσαρκουῖται ἀρκετὸν, ἐάν πνευματικῶς ἐπιπλήρῃ καὶ ἐμποιῇ ἀγαλλίαςιν, ὡς ὁ εὐάρεστος ἤχος τοῦ κώδωνος, πέταται διὰ τοῦ ἀέρος.

θῶν τὰ κατὰ δύναμιν τοιαῦτα ἔργα, βεβαίως κατὰ τὸ γαλλικὸν ῥητόν: il croit que tout finit, où finit son domaine.

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ ΑΡΑΓΩ.

(Κατ' ἀκριβεῖς γαλλικὰς βιογραφίας).

Ὁ Φραγκίσκος Ἀραγὼ ἐγεννήθη τὴν 26 Φεβρουαρίου 1786 εἰς τὴν κωμόπολιν τῆς Ἐσταγέλης (ἀνατολικά Πυρηναία)· ἦτο υἱὸς

πρώην τινὸς δικηγόρου, ὅστις ἐγκαίρως ἐνεγράψεν αὐτὸν εἰς τὴν προκαταρκτικὴν σχολὴν, καὶ ἐδίδαξεν αὐτῷ ὀλίγα τινὰ, ὅσα ἠδύνατό τις νὰ μάθῃ εἰς τὴν περιωρισμένην ἐκείνην κωμόπολιν. Εὐτυχῶς διὰ τὸν Φραγκίσκον ὁ πατήρ του μετὰ τινὰ ἔτη διωρίσθη ὑπάλληλος εἰς τὸ νομισματοκοπεῖον τῆς Περιπερινιάνης· καὶ ἐκεῖ ὁ νέος Φραγκίσκος ἐπὶ 8 ὀλόκληρα ἔτη ἐξεπαιδεύθη τὰ ἐγκυκλοπαιδικὰ ἐν τινι Λυκείῳ. Ἐκ νεαρῆς ἡλικίας ἠσθάνετο πόθον ἀκατάσχετον πρὸς τὸ στρατιωτικὸν στάδιον, καὶ τὸ μῖσος, ὅπερ ἔτρεφε κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς Γαλλίας, εἶναι ἀπαράδειγματιστον. Διηγούνται ὅτι ἐπταετῆς ἔτι ἐπλήγωσεν Ἰσπανὸν τινα ἰππέα ἐκ τῶν περιπλανωμένων τότε ἐνεκα τοῦ μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἰσπανίας πολέμου εἰς τὰ μεσημβρινὰ τῆς Γαλλίας. Καὶ πολλάκις ἄλλοτε ἀπεπειράθη νὰ φυγαδευθῇ ἐκ τῆς πατρικῆς οἰκίας, καὶ νὰ καταφύγῃ παρὰ τῷ ἐστρατοπεδευμένῳ ἐκεῖ Γαλλικῷ στρατῷ.

Ὁ πόθος του οὗτος ἠϋζανε, καθόσον προσέβαινε καὶ ἡ ἡλικία του· εἰς Περιπερινιάνην εὐρισκόμενος ἐβλεπε πάντοτε διαλαμβάνουσαν ἐντὸς τῶν ὀνείρων του τὴν στρατιωτικὴν ἐπωμίδα, καὶ μαθῶν ὅτι, διὰ νὰ φέρῃ τις στολὴν ἀξιωματικοῦ, ἀπαιτεῖται νὰ σπουδάσῃ εἰς τὴν Πολυτεχνικὴν σχολὴν τῶν Παρισίων, ἐπρομηθεύθη τὸ πρόγραμμά τῶν μαθημάτων εἰς ὅσα ἐμελλε νὰ ἐξετασθῇ, ὅπως γίνῃ ἐκεῖ δεκτός, καὶ ἐπε-

Ἡ εἰκὼν αὕτη παριστᾷ τὸν Ἰακώβον Ἀραγὼ μετὰ τὴν ἐκ τῆς περιηγήσεώς του ἐπιστροφὴν, ὃν ἐπισκέπτεται ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργός τῆς Γαλλίας. Ἐνταῦθα ὁμῶς καταχωρίζομεν τὴν βιογραφίαν τοῦ Φραγκίσκου Ἀραγὼ, ὅστις διὰ προσθηκῶν καὶ ἐπιστημονικῶν παρατηρήσεων ἐπλούτισε τὸ σύγγραμμα τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰακώβου: *Περίπλους καὶ περιήγησις τῆς γῆς*. Τὸ βιβλίον τοῦτο ὑπὸ ἐμπείρου μεταφραζόμενον καλᾶμου καὶ πλουσίως ὑπὸ τῶν Κυβερνίων Περόρη—Βαμπᾶ ἐκδιδόμενον, μέγα πληροὶ κενὸν τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας. Δύο τῶνόντι βιβλίων ἐπαισθητῆ ἦτο ἡ ἔλλειψις παρ' ἡμῖν· καὶ τὸ μὲν πρῶτον, δικαίως παρὰ πάντων ἐπαινεθὲν, εἶνε τὸ *Σύμπαν*, ὑπὸ τοῦ Κ. Ι. Ῥαπτάρου, τὸ δὲ ἄλλο, τὸ νῦν κατὰ φιλᾶδια ἐκδιδόμενον ὑπὸ τῶν πολλὰ τοιαῦτα καλαισθησίας καὶ ὠφελείας ἔργα ὑποσχόμενων Κυβερνίων Περόρη—Βαμπᾶ. Ἐκαστος νῦν δύναται νὰ γνωρίσῃ καλῶς τί ἐστὶ οὐρανός καὶ γῆ, γνώσεις ἀπαραίτητοι εἰς ἀνεπτυγμένον ἄνθρωπον καὶ πάντα τὸν ἔχοντα τὴν συναίσθησιν ὅτι ζῆ. Εὐχόμεθα ἐκ καρδίας τοῖς ἐκδόταις τὴν αἰσίαν ἀποπεράτωσιν τοῦ ὠφελίμου αὐτῶν ἔργου, καὶ ἐλπίζομεν ὅτι εὐρίσκουν καὶ θὰ εὐρίσκωσιν ὑποστῆριξιν· διότι, πᾶς ὁ μὴ ὑποβοη-

δόθη μόνος του άόκως εις την μελέτην των μαθηματικῶν. Μετά διετή κοπιώδη στάτην μελέτην κατώρθωσε να έγγραφῆ εις την πολυτεχνικὴν σχολὴν, ἀφοῦ ἀκούωντος ἀπεθάρρυνον αὐτὸν οἱ ἐξετασταὶ του Μόνγιος καὶ Λέγενδρος. Ἄλλ' ἐκπληκτοὶ οὗτοι διὰ τὰς πολυπληθεῖς καὶ ἀκριβεῖς γνώσεις τοῦ νέου Ἀραγῶ ἠναγκάσθησαν να ἀπορρίψωσι τὸ προσωπεῖον τῆς γελοίας καθηγητικῆς σοβαρότητος καὶ να τείνωσι τοὺς βραχίονας εις τὸν μέλλοντα αὐτῶν συνάδελφον.

Ἐν τῇ σχολῇ ὁ Φραγκίσκος διεκρίνετο πάντοτε μεταξύ τῶν συμμαθητῶν του, ἀλλὰ μόνον ὡς πρὸς τὸ κεφάλαιον τῶν σπουδῶν του. Ὡς πρὸς τὰ ἄλλα εἶχε τὰς δημοκρατικωτάτας ιδέας, διὰ τὰς ὁποίας πολλάκις ἀπελάμβανε τῆς δεσμευείας τῶν καθηγητῶν του. Ὅτε ὁ Ναπολέων Α' ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ, πάντες οἱ μαθηταὶ τῆς σχολῆς ὑπέγραψαν συγχαρητήριον διὰ τὸν νέον ἄρχοντα, καὶ μόνος ὁ Ἀραγῶ ἔθραυσε τὸν προσφερθέντα αὐτῷ κάλαμον, εἰπὼν. — «Δὲν θὰ με ἀναγκάσετε ποτὲ να ὑπογράψω τὴν εἰς θάνατον καταδίκην τῆς ἐλευθερίας.» Τὸ ποιῶντον ὑπεκίνησεν ἐναντίον του πολλὰς κατηγορίας, καὶ ἐμελλον να τὸν ἀποβάλλωσι τῆς σχολῆς, ὅτε ὁ αὐτοκράτωρ μαθὼν τὸ γεγονός, ἀπεδοκίμασε τὸ τοιοῦτον μέτρον τῆς αὐστηρότητος, εἰπὼν ὅτι πρέπει να προστατευθῆ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ὁ νέος οὗτος Κάτων. Καὶ ἀμέσως πρὶν ἢ τελειώσῃ τὰς σπουδὰς του διωρίσθη γραμματεὺς τοῦ Ἀστεροσκοπείου.

Τὸ 1806 ἅμα ἐξελεθῶν τῆς σχολῆς ἀπεστάλη μετὰ τοῦ Βιώτου καὶ τοῦ Ρόδριγες εις τὴν Ἰσπανίαν, διὰ να ἐξακολουθήσῃ τὰς ἀρξαιμένας ἐργασίας τῷ 1770 καὶ να προδιορίσῃ τὴν διάμετρον τῆς γῆς διὰ τῆς ἀκριβοῦς καταμετρήσεως τοῦ Μεσημβρινοῦ. Ἀνετέθη δ' εἰς αὐτὸν ἔργον τοσούτῳ σπουδαῖον, διότι πάντες εἶχον πεποιθῆσιν εις τὴν ἔκτακτον αὐτοῦ περὶ τὰ Μαθηματικὰ ἱκανότητα, ἣν καὶ αὐτοὶ οἱ καθηγηταὶ του πολλάκις ἐθαύμασαν, διδόντες μέλλοντα ἀντίπαλον ἐν τῷ νῦν μαθητῇ αὐτῶν. Ἄλλ' ἡ εἰσβολὴ τῶν Γαλλικῶν στρατῶν εις τὴν Ἰσπανίαν διέκοψε δυστυχῶς τοὺς ὑπολογισμοὺς τῆς λαμπρᾶς

ταύτης ἐργασίας, ἣν ὁ νεαρὸς Φραγκίσκος ἀνέλαβε με τὸ ζωηρὸν πνεῦμα τῆς νεότητος καὶ με ἀπερίοριστον ἀφοσίωσιν πρὸς τὰς ἐπιστήμας, ἥτις αἰετοπερὶ ἐμφυχοὶ τοὺς ἔχοντας τὸ ἱερὸν πῦρ ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ τοὺς μέλλοντας να ἀναδειχθῶσι με δόξης περιφως. Ἡ μάχη αὕτη τῆς Ἰσπανίας ὑπῆρξεν ἀρχὴ σειρᾶς δεινοπαθημάτων διὰ τὸν τολμηρὸν τῆς Εὐρώπης σοφόν.

Μακρὸν ἤθελεν εἶσθαι να διηγηθῶμεν τὰς περιπετείας ὅλας τῆς Ὀδυσσεΐας τοῦ Ἀραγῶ περιουζόμεθα μόνον εις ὀλίγα τινὰ δυνάμενα να δώσωσιν ἀμυδρὰν μόνον ιδέαν τοῦ ὅλου. Διωχθεὶς ἐκ τοῦ ὄρους Γαλάτσου, ὅπου εἶχεν ἀποκατασταθῆ, κατώρθωσε να φυγαδευθῆ ὑπὸ τὰ ἐνδύματα χωρικοῦ, διότι τὸν ἐθεώρουν ὡς καταγιγόμενον εις ἀνεύρεσιν σχεδίων μαγικῶν, δυνάμενων να ἐπιφέρωσι τὴν ἦτταν τῶν Ἰσπανῶν. Ὁ πλοίαρχος ὁ μέλλων να ἐπαναφέρῃ αὐτὸν εις Μασσαλίαν ἠναγκάσθη να τὸν κρύψῃ ἐπὶ ἀρκετοῦς μῆνας καὶ να τὸν διασώσῃ ἀπὸ τοὺς λυσσωδῶς αὐτὸν παρακολουθοῦντας Ἰσπανοὺς. Μετὰ τινὰ καιρὸν κρυφίως δι' ἀλιευτικῆς λέμβου ἐφθάσεν εις Ἀλγέριον καὶ ἐκεῖθεν ἐπιβὰς εις πλοῖον ἀναχωροῦν διὰ Μασσαλίαν κατελήφθη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ταξιδίου ὑπὸ πειρατῶν καὶ ὑπέφερον, ὅσα αἰχμάλωτος πειρατῶν δύναται να ὑποφέρῃ. Φύσει ἐνεργητικὸς ὁ Φραγκίσκος οὐδόλως ἀπεθάρρυνθη, ἀλλὰ μετὰ πολλὰ κατώρθωσε να εἰδοποιήσῃ τὸν Διοικητὴν τῆς Ἀλγερίας, ὅστις δι' ἀπειλῶν τε καὶ ἄλλων διαφορῶν μέσων ἔλαβεν ὀπίσω τὸ αἰχμάλωτον πλοῖον κυρίως, διότι δι' αὐτοῦ ἐπεμπεν εις τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γαλλίας περιεργαζὼν τῶν κλιμάτων τῆς Ἀφρικῆς, ὥστε ὁ Φραγκίσκος ἀπελευθέρωθῃ, χάρις εις τρεῖς πιθήκους καὶ δύο λέοντας. Τὴν 28 Ἰουλίου 1808 τὸ αὐτὸ πάλιν πλοῖον ἀνεπέτα τὰ ἰστία διὰ τὴν Μασσαλίαν, ἀλλ' ἐναντίος ἄνεμος ἀπώθησεν αὐτὸ μακρὰν εις τὸ πέλαγος καὶ μετὰ τεσσάρων ἡμερῶν κινδυνώθη πάλιν μετὰ τῶν κυμάτων, τὸ πλοῖον ἐλιμενίσθη παρὰ τὰς ὄχθας τῆς Ἀφρικῆς 177 μίλλια μακρὰν τοῦ Ἀλγερίου. Τὸ πλοῖον εἶχεν ἀνάγκην ἐπισκευῆς καὶ πρὸς τοῦτο ἐχρειαζόντο τρεῖς τουλάχιστον μῆνες ἀλλ' ὁ Ἀραγῶ ἀνυπομονῶν ἀπερᾶσσε να

μεταβῆ διὰ ξηρᾶς εις Ἀλγέριον μόνον σὺν τροφῶν ἔχων ἀξιωματικόν τινα Γάλλον. Καὶ οὕτως ἐπεχείρησε τὸ τολμηρὸν τοῦτο ταξίδιον, καθ' ὃ τὴν μὲν ἡμέραν Ἀραβες ἐπετίθεντο αὐτοῖς, τὴν δὲ νύκτα ἄγρια θηρία. Φθάσαντες εις Ἀλγέριον ἠναγκάσθησαν να περιμένωσι περὶ πῦρ ἐξ ἀκόμῃ μῆνας, διότι ἐπέκειτο τότε πόλεμος μεταξύ τῆς Ἀφρικῆς καὶ τοῦ Ναπολέοντος· μόλις δὲ τὸ 1809 ἐδόθη ἄδεια εις τὸν Ἀραγῶ να μεταβῆ εις Μασσαλίαν. Ἐκεῖ πάλιν κατὰ τὴν εἰσοδὸν τοῦ λιμένος Ἀγγλικόν τι πλοῖον ἠπερίωσεν να τοὺς ἐμποδίσῃ, ἀλλ' ὁ Ἀραγῶ ἀναλαβὼν τὴν διεύθυνσιν τοῦ πλοίου, ἐμπερίωσεν ὑπεξέφυγε τὰς Ἀγγλικὰς βολὰς καὶ εἰσῆλθεν εις τὸν λιμένα τῆς Μασσαλίας. Χαίρων ἠσπασθη τὴν πατριὸν γῆν, καὶ διέκοψε τὰς τῶν γονέων του δεήσεις ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς του.

Ἄμα τῇ ἀφίξει του εις Παρίσιους ὁ εἰκοσαετής μόλις Ἀραγῶ περιώνυμος ἦδη διὰ τὰ ἔργα, τὴν ἐνεργητικότητα καὶ τὰς δυστυχίας του ἐπροτάθη ὡς μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, καὶ παμψηφεί ἐγένετο δεκτὸς, ἀφοῦ δι' αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος ὑπερεπηθήθη τὸ πρόσκομμα τῆς ἀνηλικιότητος του. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἐδόθη πέρας καὶ εις τὰς μετὰ τοῦ Βιώτου ἐργασίας του, οἱ δὲ δύο ἐπιστήμονες προσέφερον τῇ ἀνθρωπότητι τὴν ἀκριβῆ καταμέτρησιν τοῦ Μεσημβρινοῦ.

Ὁ Φραγκίσκος ἔκτοτε ἔσχε μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν συναδελφῶν του καὶ τρισμεγίστην φήμην· τὸ 1821 ἤρξατο τῶν μαθημάτων αὐτοῦ τῆς ἀστρονομίας ἐν τῷ Ἀστεροσκοπεῖῳ, τριάκοντα τρία δ' ἔτη κατὰ συνέχειαν ἀναριθμητὸν ἦτο τὸ ἀκροατήριον αὐτοῦ. Εἶχε τὸν λόγον βραχὺν, εὐφραδῆ καὶ εὐληπτον τοῖς πᾶσι, καὶ τὰ ξηρότερα καὶ μᾶλλον ἀφρημένα αὐτὰ ζητήματα μετὰ ταυτέως χάριτος ἤρουν ὥστε πάντοτε μετ' ἐνδιαφέροντος καὶ μεγίστης προσοχῆς τὸν ἤκουον. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς διδασκαλίας του ἐκ τοῦ συστάδην ἀθλητικῶς πρὸς τὴν ἐπιστήμην ἐπάλασσε καὶ πολλὰς σπουδαίας τῆς Φυσικῆς ἀνακαλύψεις ἐποίησε. Παραλείπομεν να ἀναφέρωμεν αὐτάς, καθὼς καὶ τὴν ὠφέλειαν, ἣν ἐπέφερε ἐπὶ τῶν τεχνῶν ἐπέφερε, καθὼς τοῦτο

εἶνε ἔργον τῶν ἐπιστημῶν. Μόνος σκοπὸς τοῦ Ἀραγῶ αἰετοπερὶ ἦτο οὐχὶ ἡ δόξα καὶ αἱ προσωπικαὶ τιμαὶ, ἀλλ' ἡ ἐκτίμησις καὶ ἡ διαίωσις τῆς ἐπιστήμης.

Τὸ 1830 ὁ Φραγκίσκος Ἀραγῶ ἐρρίφθη εις τὸ πολιτικὸν στάδιον· μέχρι τοῦδε ἡ λατρουμένη σύζυγός του κατέβαλλεν ἐν αὐτῷ τὴν ὁρμὴν τῶν δημοκρατικῶν του ιδεῶν· ἀλλ' ἅμα αὕτη ἀπέθανεν, ἡ μαρτυρία τῆς δημοκρατίας κατέλαβε τὸν περίφημον ἀστρονόμον, ἡ δὲ φωνὴ του πλέον δὲν ἐθελεγε τὰ ὅσα τοῦ ἐν τῷ Ἀστεροσκοπεῖῳ ἀκροατηρίου του, ἀλλὰ τὰ ὅσα τῶν Βουλευτῶν, οἵτινες πάντοτε τὸν ἐθεώρουν μαντεῖον. Ὁ τίμιος χαρακτήρ του Ἀραγῶ ἐπέβαλλε πάντοτε τὸ σέβας· ἀπόδειξις τοῦ ὅτι εἶναι ἄξιοι ἀγάπης οἱ δημοκράται, ὅταν ἡ τιμιότης εἶναι μόνη αὐτῶν λαμπάς. — Πράγμα δυστυχῶς σπάνιον. — Ἐν τῇ Βουλῇ αἱ εὐρεῖαι αὐτοῦ ἐπιστημονικαὶ γνώσεις διέλυον τὰ σκόπη ὅποιοῦδήποτε ζητήματος· ὁ λόγος του ἦτο λογικὸς ἅμα καὶ ἐπιστημονικὸς· ἦτο ἀληθὴς ῥήτωρ ὁ Φραγκίσκος Ἀραγῶ. Ἦτο ζωηρὸς ἐν τῇ ὁμιλίᾳ του, ἅμα δὲ καὶ σαρκαστικὸς. Ἄοκνος, τίμιος, ἀβρόφρων καὶ ἀφιλοκερδὴς ἐθυσίασε τὸν βίον του ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ οὐχὶ ὑπὲρ τῆς περιουσίας. Αἱ ἐπιστήμαι, ἡ Ἀβιώτου ἐργασίας του, οἱ δὲ δύο ἐπιστήμονες προσέφερον τῇ ἀνθρωπότητι τὴν ἀκριβῆ καταμέτρησιν τοῦ Μεσημβρινοῦ.

— Ἀνοιξε τὸ ἀρμάριον τοῦτο, εἶπεν ὁ Ἀραγῶ, καὶ λάβε ὅ,τι σε χρειάζεται. Ἐντῷ ἀρμαρίῳ ὑπῆρχον πάντες οἱ σταυροὶ καὶ πᾶσαι αἱ ταινίαι τῆς οἰκουμένης. Κατ' ἐπανηλειμμένας παρακλήσεις ἐγέ-

νετο μέλος όλων τῶν τῆς Εὐρώπης Ἀκαδη-
μιῶν. Δώδεκα ἤδη πενταετία ἐβάρυνον αὐτόν,
καὶ ὅμως οὐδόλως εἰσέτι κατεβλήθη. Ἡ ἐ-
πανάστασις τοῦ Φεβρουαρίου εὗρεν αὐτὸν
ὀρθόν, ἀτάραχον, ἀκλόνητον, ἀντιτάττοντα
στῆθος εὐρὺ εἰς τὸ κύμα τῆς δημογωγίας,
τὸ ἀπειλοῦν τὸ πᾶν νὰ πλημμυρίσῃ. Ἀλλ'
ἡ εὐγενής του καρδιά ἐντελῶς ἀπεθαρρύνθη
κατὰ τὰς θλιβεράς τοῦ Ἰουνίου ἡμέρας,
καθ' ἃς αἶμα ἀφθονον ἐβρέυσεν ἐν Παρισίοις·
αἱ ἐλπίδες, τὰς ὁποίας ἐπὶ τῆς δημοκρατίας
ἐστήριζεν, ἐψεύσθησαν πᾶσαι· ἔκτοτε ἡ-
σθάνθη τὰς πρώτας προσβολὰς τῆς ἀσθε-
νείας, ἧτις ἐμελλε νὰ τὸν ὀδηγήσῃ εἰς τὸν
τάφον. Οὔτε ὁ καθαρὸς ἀὴρ τῆς πατρίδος
του, οὔτε αἱ φιλόστοργοι φροντίδες τῆς οἰ-
κογενείας του ἠδυνήθησαν νὰ τὸν σώσωσιν.
Ἐτη τινὰ μόλις μαραινόμενος ἐπέζησε καὶ
τὴν 2 Ὀκτωβρίου 1853 ἀπέθανε.

Τεσσαράκοντα χιλιάδες ἄνθρωποι, Ἀκα-
δημαῖκοι, διπλωμάται, καλλιτέχναι, πολί-
ται, στρατιῶται ἠκολούθουν τὸ νεκρικὸν αὐ-
τοῦ φέρετον. Οὐδέποτε κηδεῖα ἐτελέσθη
μετὰ μεγαλητέρας ἐπισημότητος καὶ δὴ
μετὰ μεγαλητέρου πατριωτισμοῦ.

ΙΩ. ΚΑΜ.

ΠΟΙΗΣΙΣ.

Εἰς ἄνθος ἐτι ἐν κάλυκι καταστραφέν
ὑπὸ Κυρίας ἐν στιγμῇ παραφορᾶς.

ΔΙΑΤΙ ;

Δυστυχές ! πρὶν εἰσέτι ἀνήσῃ,
πρὶν ἢ δρόσος Μαΐου λεπτὴ
τὰ ὠρατὰ του φύλλα δροσίση,
πρὶν τὸ φῶς τοῦ ἡλίου γνωρίσῃ,
τὸ κατέστρεψαν. . . ὦ ! διατί ;

Εἶχε τόσων ἀνάγκην φροντίδων,
ὅσην κόρη μικρὰ ποθητὴ
εἰς γεννήτορας πλήρεις ἐλπίδων,
καὶ ἐν τούτοις μὲ ἄλγος μου εἶδον
νὰ τὸ θραύσωσιν. . . ὦ ! διατί ;

Χεῖρ ἀθρὰ ἐπετίθη βαρεῖα·
ἐπὶ ἄνθους ἀθώου ζητεῖ
νὰ κορέσῃ τὸ πείσμα καρδία
ἴσως πᾶλλουσα, πλὴν γυναικεία
καὶ τὸ ἔθραυσεν. . . ὦ ! διατί ;

Διατί ἡ τοιαύτη ψυχρότης,
ἧτις αἰσθημα οἴκτου πατεῖ ;
διατί ἡ τοιαύτη σκληρότης ;
τὸ ἀθῶόν μου ἄνθος ἐν πρώτοις
τί σας ἔπτασεν ; . . ὦ ! διατί ;

Πείσμα ! αἰσθημα, ὅπερ κυρίως
εὐγενοῦς παντός ἄλλου κρατεῖ
εἰς ψυχὴν γυναικὸς, καὶ ἀγρίως
καταστρέφει πᾶν ὅ,τι ὁ βίος
ἔχει κάλλιστον. . . ὦ ! διατί ;

Χαῖρε, ἄνθος μου, φθάνουν οἱ θρήνοι·
—μοῖρα σ' εὗρεν ἐμοὶ ποθητὴ—
σ' ἐλυπήθη ἀκόμη κ' ἐκείνη,
μ' ἐν τῆς δάκρυ τὸ πείσμα ἐκπλύνει
καὶ προφέρει σιγὰ . . . διατί ;

ΙΩ. ΚΑΜ.

ΕΛΕΓΕΙΟΝ

εἰς τὸν θάνατον τῆς Μαρίας Χ. Σαῖπα
ἀποθανούσης ἐν Λαμίᾳ.

Κοιμᾶσαι εἰς τὸ μνήμα σου, κοιμᾶσαι, ὦ Μαρία,
καὶ μόνη ἢ ἀνάμνησις ἐντός μου ζῶσα μένει,
καὶ εἶνε αὐτὴ ζωηρὰ, ὡσεὶ χιῶν πλὴν κρύα,
ὡς τῆς σελήνης ἢ ἀκτίς φωτίζει, δὲν θερμαίνει.

Δὲν ἐρωτῶ ποῦ κοιτεσαι, δὲν θέλω νὰ γνωρίσω,
ἂν ἄνθος εἰς τὸν τάφον σου ἢ ἄλλο τι βλαστάνη.
Ἵνα πεισθῶ, ἐν μάρμαρον ψυχρὸν θὰ ἐρωτήσω ;
Δὲν εἶνε πλάνη, ἔφυγες—ὁ βίος σου τὴν πλάνη.

Ἐν ὄντως τὴν ὁ θάνατος ἀνάπαυσις, γαλήνη,
ἐπὶ τῆς γῆς δὲν ἤθελον νὰ σ' ἐπαινῶ πλέον.
Ἀλλ' ἡ ψυχὴ σου ἢ ἀγνή κ' ἐνάρετος ἐκείνη,
ἂν δῶμα ἀνεζήτησεν ἀντάξιον, ὠραῖον,

ἽΩ ! δός μοι τότε μέρος τι μικρὸν τῆς εὐτυχίας,
ἢν ἀποπτᾶσ' ἀπήλαυσε ἐν οὐρανοῖς, Μαρία·
εἰς τὴν ψυχὴν μου στάλαξον δρόσον παρηγορίας,
διότι ἄλλως ἢ ζωὴ μοι φαίνεται βαρεῖα.

22 Νοεμβρίου, 1868.

Οἴμοι !

Οἴμοι ! ὁσάκις πρὸς τοὺς ὀπίσω
Σβεσθέντες χρόνους μου εὐτυχεῖς
Στρέψω τὸ βλέμμα καὶ θεωρήσω,
Πῶς νὰ μὴ κλαύσω νὰ μὴ θρηνησῶ
Νὰ μὴ στεναξῶ ὁ δυστυχής,

Οἴμοι ! ποῦ εἶναι ἡ πρὶν ἐκείνη
Εὐδ' ἀνέφελος τοῦ νοδῶ,
Ἡ τῆς καρδίας χρυσὴ γαλήνη
Καὶ τῆς ψυχῆς μου ἡ Εὐφροσύνη ;
—Θέλητρα ἦσαν τερπνοῦ πλοῦς.

Οἴμοι ! τὸν νοῦν μου νῦν ἀμαυροῦσι
Πυκναὶ νεφέλαι, οἱ λογισμοί . . .
Τὴν ψυχὴν θλίψεις πολλαὶ κυκλοῦσι . . .
Καὶ τὴν καρδίαν μου πλημμυροῦσι . . .
Παθῶν ποικίλων ἀναβρασμοί . . .

Οἴμοι ! ὀρίζων ὀλονὲν μέλας
Τὸν τῆς ζωῆς μου καλύπτει ροῦν·
Κ' ἐν μόλις ἄπαξ, ἐν μόνον σέλας
Γοργὸν τὰς κύκλω σχίζων νεφέλας
Αὐτὸν διέδραμε πορφυροῦν.

Οἴμοι ! κ' ἐσβέσθη ! . . . πλὴν ἂν καὶ πάλιν
Πρόκειται οὕτω ν' ἀναφανῇ,

Ἐμφανίσιν του δὲν θέλω ἄλλην
Τὴν τῆς σκοτίας ποθῶ ἀγγάλην
Ποτὲ φεῦ ! πλέον ἢς μὴ φανῇ.
Γ. Φ.

Δημοτικὴ ποίησις.

Ἄρχισε, γλώσσα μ', ἄρχισε· ἄρχισε καὶ μὴν
(πάφης
τοὺς πόνους καὶ τὰ βάσανα πικρὰ νὰ περιγράψης.

Ἄφοῦ, σκληρὰ, μ' ἀρνήθηκες, τὸ πᾶν γιὰ 'μένα
(ἐχάθη
τὴν ἡσυχίαν μ' ἔχασα καὶ μ' ἐπνίξαν τὰ πάθη.

Ὅλην τὴν νύκτα ἄγρυπνος κλαίω τὰ βάσανά
(μου
κί' ἀπὸ τὴν νύστα τὴν πολλὴν τρέμουν τὰ γό-
(νατά μου.

Κατήνησα ἀγνώριστος εἰς συγγενεῖς καὶ φίλους
τὸ πρόσωπον ἔχω ἰσχνὸν τοὺς ὀφθαλμούς μου
(κοίλους . . .

Θάλασσα μαύρη θάλασσα, σπλαγχνίσου με καὶ
(φέρε
'ς τὸν τόπο τῆς τὰ πόδια μου καὶ τὸ στερνὸ μου
(χαῖρε.
Μ. Α.

ΜΙΑ ΤΩΝΟΣ

Ο

ΑΠΟΛΩΛΩΣ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ.

ΕΠΟΠΟΙΑ

ΕΙΣ

ΒΙΒΛΙΑ ΔΩΔΕΚΑ.

ΒΙΒΛΙΟΝ Α'.

Περίληψις.

Τὸ πρῶτον τοῦτο βιβλίον ἐν ἀρχῇ μὲν συνοπτικῶς ἐκτίθηται τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ποιήματος, ἧτοι τὴν
παρακοὴν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ἐκ ταύτης ἀπώλειαν τοῦ Παραδείσου, ἐνθα ἦν τεθειμένος ὁ ἄνθρωπος.
Ἐτερον δὲ ἀποκαλεῖ ὡς πρώτην αἰτίαν τῆς πτώσεως ταύτης τὸν ὄφιν ἢ μάλλον τὸν Σατανᾶν ὑπὸ τὴν

μορφήν τοῦ ὄψεως, ὅστις ἀποστατήσας κατὰ τοῦ Θεοῦ προσηγάγετο πολλὰς ἀγγέλων λεγεῶνας· ἀλλ' ἐπιταγῇ τοῦ Τρισύψιστου κατεκρημνίσθη μεθ' ἀπάσης αὐτοῦ τῆς σπειράς Οὐρανῶθεν ἐν τῇ μεγάλῃ ἀβύσσῳ. Ἀκροθιγῶς δὲ τοῦ μέρους τούτου ἀψάμενον τὸ ποίημα, ἐκτυλίσσεται μεγαλοπρεπῶς ἐν τῇ μέσῃ τῆς ἀγωνίας· τούτῳ περιετῶ τὸν Σατανᾶν καὶ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πεπτωκότας ἤδη ἐν ἄβδου, ὃν οὐδόλως ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ κόσμου τίθησι (διότι δύναται τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ὁ Οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ δὲν εἶχον ἔτι πλασθῆ), ἀλλ' ἐν τῷ γόμφῳ τοῦ ἐξωτάτου σκότους, κρεῖττον δ' εἰπεῖν, ἐν τῷ χάει. Ἐνταῦθα ὁ Σατὰν μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ ἐκτάδην κατακείμενος ἐπὶ τῆς πυρώδους λίμνης, κεραυνόβλητος καὶ τεθηπῶς, συνέρχεται τέλος ὡς ἐκ παραχῶδους οὐεῖρου· καλεῖ τὸν παρακείμενον αὐτῷ, τὸν πρῶτον κατὰ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀξίαν μετ' αὐτόν. Συνδιαβουλεύονται περὶ τῆς ἀτυχοῦς αὐτῶν πτώσεως. Ὁ Σατὰν διεγείρει ἀπάσας τὰς ἑαυτοῦ λεγεῶνας, αἵτινες τέως συγκεχυμέναι ἔκειντο κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Αὐταὶ ἀνυψοῦνται ἐπὶ τῶν περῶγων αὐτῶν, καὶ βλέπει τις τὸν ἀριθμὸν, τὴν πολεμικὴν αὐτῶν τάξιν, τοὺς πρῶτους αὐτῶν ἀρχηγούς ὑπὸ τὰ δνόματα τῶν μετὰ ταῦτα γνωστῶν ἐν Χαναὰν καὶ τοῖς ὁμόροις τόποις εἰδώλων. Ὁ τῶν δαιμόνων Ἄρχων δημηγορεῖ, καὶ παραμυθεῖ αὐτοὺς διὰ τῆς ἐλπίδος τῆς οὐρανοῦ ἀνακτῆσεως. Ὁμιλεῖ ὡσαύτως περὶ τινος νέου κόσμου καὶ περὶ νέου εἰδους δημιουργήματος, μέλλοντός ποτε, κατὰ τινὰ παλαιὰν προφητείαν ἢ κατὰ διαδεδομένην ἐν τῷ Οὐρανῷ παράδοσιν, νὰ πλασθῆ. Πολλοὶ τῶν ἄρχαίῳ Πατέρες πιστεύουσιν ὅτι οἱ ἄγγελοι ἐδημιουργήθησαν πολὺ πρὸ τοῦ κόσμου τοῦ ὁρατοῦ. Προτείνει νὰ ἐξετάσωσιν ἐν πλήρει συνειδήσει τὴν ἔνοιαν τῆς προρρήσεως ταύτης, καὶ ν' ἀποφασίσωσι πᾶν ὅτι δύναται νὰ ἐπιχειρήσωσι μετὰ ταῦτα. Οἱ ἑταῖροι αὐτοῦ συγκατατίθενται. Τότε τὸ «Πανδαιμόνιον» ἀνάκτορον τοῦ Σατανᾶ οἰκοδομηθὲν ἐν ἀκαρεῖ, ἐξαίρεται τῶν ἀβύσσων. Ἐνταῦθα κἀθηται εἰς συμβούλιον οἱ καταχθόνιοι ὁμότιμοι.

Ψάλλε τὴν πρῶτην τοῦ θροτοῦ παρακοὴν, ὦ Μοῦσα !
 ψάλλε τοῦ δένδρου τοὺς καρποὺς τοὺς ἀπηγορευμένους,
 ὧν περ ἡ γέυσις μόρσιμος καὶ ὀλεθρία οὔσα
 τὸν θάνατον ἐπήνεγκε τοῦ ἀνθρωπίνου γένους,
 καὶ εἰς ἡμᾶς τὰς συμφορὰς καὶ λύπας ἐμβαλοῦσα
 ἔρριψε πόρρω τῆς Ἐδέμ ἀποδεδιωγμένους·
 μέχρις οὗ ὃν ὑπερφυῆς καὶ μείζον τῶν ἀνθρώπων
 ἐκ τῆς φθορᾶς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐν εὐσπλαγγίᾳ,
 καὶ τῆς μακαριότητος ἀνέκτησε τὸν τόπον
 ὑπὲρ ἡμῶν· ψάλλε, θεὰ καὶ Μοῦσα οὐρανια !

Κατάβα ἱεροπρεπῆς ἐκ τῶν μεμονωμένων
 τοῦ τε Χωρῆθ καὶ τοῦ Σινᾶ ἀκρωρειῶν ἐνθέων,
 ἔνθα θερμὴ ἐνέπνευσας βοσκὸν πεπλανημένον,
 διδάξαντα τὸν ἐκλεκτὸν λαὸν τῶν Ἰουδαίων
 πῶς τῶν τοῦ Χάους ζοφερῶν καὶ κατηρημωμένων
 ἐγκάτων ἐξελλήλυθε τὸ σύμπαν τὸ ὥραιον.
 Ἦ ἂν ὁ λόφος τῆς Σιών, τοῦ Σιλωὰμ ἢ βρύσις,
 ἧς παρὰ τὸν τοῦ Σαβαώθ ναὸν εἰσὶν αἱ βύσεις,
 σὲ θέλγουν περισσότερον, ἐκεῖ σ' ἐπικαλοῦμαι·
 Ἐλθέ μου τὴν παράβολον ᾠδὴν νὰ βοηθήσης·
 διότι μετὰ πτήσεως δὲν δύναται μετρίως
 τὸ ἄσμά μου νὰ ὑπερβῆ τὰς γαύρας ἀκρωρείας
 τῆς Ἀωνίας, ἵνα
 τὰ μήπω παρὰ ποτητοῦ τινος πεπειραμένα
 ἢ διὰ λόγου τοῦ πεζοῦ τὰ μήπω πεφρασμένα
 ἐγκολπωθῆ καὶ πειραθῆ χωρὶς τὴν Σὴν ἀκτίνα.

Πρὸ πάντων, Πνεῦμα Ἅγιον, σὺ, τὸ ὁποῖον ὅλων
 προκρίνεις τῶν ναῶν ὀρθὴν καὶ καθάραν καρδίαν,
 σὺ, ἐπειδὴ ἐπίστασαι τὰ πάντ', ἀκτινοβόλον
 διδάσκον με καταύγασον τοῦ νοῦ μου τὴν σκοτίαν.
 Ἰπῆρχες σὺ, παρίστασο ἀγνὸν καὶ φωτοβόλον

εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ σύμπαντος, εἰς τὴν δημιουργίαν
 καὶ μ' ἀνοικτὰς τὰς πτέρυγας, περιστερᾶς ἐν εἰδει,
 τὴν ἀβύσσον ἐπόπτειες κ' ἐζωογονεῖς πᾶσαν,
 καὶ γόνιμον κατέστησας· βοήθησόν μοι ἤδη
 πᾶν ταπεινὸν ὑψώσάν μου, πᾶν ζοφερὸν αὐγάσαν,
 ὅπως ἀπὸ τοῦ θέματος αὐτοῦ τοῦ τρισεγίστου
 τὴν αἰωνίαν Πρόνοιαν διάτορον κηρύξω,
 καὶ δικαιοῶν ἐμπροσθεν ἀνθρώπων, καταδείξω
 τὰ βήματα τὰ ἄφατα, τὰς τρίβους τοῦ Ἰψίστου.

Ἄφ' οὗ οὔτε ἡ ἕκτασις αὐτῆ τῶν ὑπερτάτων
 καὶ θαυμασιῶν οὐρανῶν, οὔτε ἡ βαθυτάτη
 ἀβύσσος ἀποκρύπτει τι ἀπὸ τῶν Σῶν βλεμμάτων,
 εἰπέ μοι ποία δύναμις καταχθονιωτάτη
 ἀπὸ αὐτὸν τὸν Πλάστην τῶν καὶ Παντοκράτορά τῶν
 τοὺς πρῶτους, μας προπάτορας ἐχώρισεν ἀπάτη;
 Ἐν ᾧ ἐτρύφον ὄλβιοι ἐν τῇ εὐδαιμονίᾳ,
 ἔνθα ἡ ἄπειρος αὐτοῦ στοργὴ τοὺς εἶχε θέσει,
 καὶ πάντων ἦσαν κύριοι, ἐκτὸς τοῦ ξύλου, ποία
 ἐμνηχανεῦθη δύναμις αὐτοὺς νὰ ἀπολέσῃ,
 νὰ παρακούσουν τὸν Θεὸν διὰ ἀποστασίας;
 — Ὁ ὄφις, ὃς φλεγόμενος ἀπὸ τοὺς ἀνημμένους
 δαυλοὺς τῆς ἐκδικήσεως, τοῦ φθόνου, τῆς κακίας,
 φεῦ! τὴν μητέρ' ἀπάτησε τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Ἡ ἔπαρσις ἐξ Οὐρανοῦ εἶχεν αὐτὸν κρημνίσει
 μετὰ τῆς στρατιᾶς αὐτοῦ ἐξ ἀνταρτῶν ἀγγέλων,
 ὅποτε μὴ ἀρκούμενος τὸν θρόνον του νὰ στήσῃ
 καθύπερθε τῶν ἑαυτῷ ὁμοταγῶν, καὶ θέλων
 αὐτὸς μετὰ τὸν Τρισύψιστον αὐτὸν νὰ συγκαθήσῃ
 ἤλπισε τοῦτο ἀραγῇ τῶν ἀνταρτῶν ἀγγέλων!
 Κατὰ τῆς Ἰψήλης Ἀρχῆς τῆς οἰκουμένης ὅλης
 δὲν ἐπτοχῆθη οὐδαμῶς ἐν οὐρανῷ ν' ἀναψῆ
 πόλεμον μάλα δυσσεβῆ ὁ δυσσεβῆς κ' ἐξώλης
 καὶ μάχην πρὸς τὸν Ἰψιστον θρασεῖαν νὰ συνάψῃ!

Ἐλπίς ματαία! κραταῖα ἡ χεὶρ τοῦ Ἄιδίου
 τὸν ἔρριψε κατάφλεκτον κατώκαρα ὑψόθεν!
 ὦ τῆς φρικώδους πτώσεως! ὦ κρημνισμοῦ ἀγρίου!
 Ἐ τῆς ἀπωλείας τοὺς βαθεῖς κευθμῶνας οὐρανῶθεν
 τὸν ἔρριψε νὰ ἐνταφῆ, καὶ εἰς τῆς αἰωνίου
 κολάσεως τὰ τάρταρα τὰ μαῦρα πανταχόθεν!
 Ἰπὸ τὸ βάρος κευφῶς δεσμῶν ἀδαμαντίνων
 ἐν μέσῃ βρωτικῆς πυρᾶς, εἰς ἀβύσσον ἀγρίαν,
 ἐκεῖ στενάξει μεμηνῶς καὶ λύσσης γόους χύνων
 ὁ προκαλέσας αὐθαδῶς τὴν Παντοδυναμίαν!
 Νενικημένος ἐντελῶς ὁ ἀποστάτης δαίμων,
 ἐπὶ ἡμερὸν ἑνὴ μὲθ' ἀπάσης
 τῆς εἰδεχθοῦς του φάλαγγος, κατάπληκτος καὶ τρέμων,
 κἀπερ ἀθάνατος αὐτὸς καὶ ἄφθιτος ὧν πλάσις,

εἰς τὸν πυριφλεγέθοντα κατεκυλίσθη βρέμων,
 κ' ἐταρταρῶθ' εἰς τῶν φρικτῶν ἀθύρων τὰς ἐκτάσεις!
 Ἄλλὰ ἡ καταδίκη του μεγαλειέταν ἔτι
 ὀργὴν τῷ ἐπεφύλαττεν, ὀργὴν μετὰ μανίας.
 ὦ! ἡ ἰδέα ἡ διττὴ, ἡ τῆς εὐδαιμονίας,
 ἥτις ἐκπᾶσ' ἀπώλετο ἐφάπαξ τῷ προπέτῃ,
 καὶ αἰωνίας συμφορᾶς αὐτὸν βιβρώσκει ὄλον!
 Τοξεύει κύκλω βλέμματα σκαῖά ὁ παλαμναῖος,
 ἐν οἷς ἐν πείσμα κ' ἔπαρσις καὶ μῖσος ἰοδόλον
 καὶ θάμβος καὶ κατάπληξις ἐμφαίνεται καὶ δέος.

Μὲ βλέμμα διαβατικόν, ὡς εἶνε τῶν ἀγγέλων,
 βλέπει τοὺς τόπους τοὺς φρικτοὺς καὶ κατηρημωμένους,
 τὸ δῶμα τὸ ἀπέραντον, τὸ φλόγας ἀποστέλλον
 καὶ ὅμοιον πρὸς κάμινον, κλιθάνους ἀνημμένους.
 Ἐντεῦθεν ὄλως ἄπεστι τὸ φῶς τὸ ἀνατέλλον
 ἔς τῆς γῆς τοὺς τόπους τοὺς φαιδρῶς καὶ καθαυαῖσμένους!
 αἱ φλόγες εἶνε ἀμαυραὶ, καὶ χρησιμεύουν μόνον
 εἰς τὸ νὰ ἀποκαλυφθοῦν ἡ συμφορὰ κ' ἡ λύπη,
 τὰ πένθιμα βασίλεια τοῦ ἀλγους καὶ τῶν πόνων,
 ἀφ' ὅπου ἡ ἀνάπαυσις καὶ ἡ εἰρήνη λείπει,
 οὐδ' ἡ ἐλπίς κατέρχεται, ἥτις παντόσε φθάνει!
 ἀλλ' ἀτελεύτητοί εἶσι ποινὰ καὶ πῦρ βραγδαῖον,
 πυρὸς ὕγρου κατακλισμός, ὃν τρέφει καὶ αὐξάνει
 ἐν θεῖον ἀνεξάντλητον, ἀκαταπαύστως καῖον.

Τοιαύτη ἡ διαμονή, ἣν ἡ τοῦ Ἵπερτάτου
 δικαιοσύνη ἠτοίμασε τοῖς δαίμοσι πρὸ χρόνων.
 Ἐνταῦθα ἐπαγίωσεν, ἐντὸς τοῦ ἐξωτάτου
 σκότους ὁ Πλάστης τὴν εἰρκτὴν τῶν ἀνταρτῶν δαιμόνων,
 τὸν ἄλῃν καὶ τὰ τάρταρα τὰ ἀποτρόπαιά του,
 εἰς τούτους κληροδοτήματα κληροδοτήσας μόνον,
 ὅπερ ἀπέχει τούρανου τριπλάσιον τοῦ, ὅσον
 αὐτὸ τὸ κέντρον τοῦ παντός τῶν πόλων τῶν ὑψίστων.
 Τὸ μέρος, ὅθεν ἔπασαν κεραυνοπληγες, πόσον
 εἶνε ἀνόμιον αὐτοῦ τοῦ μέρους τῆς ποιῆς των!

Τοὺς ἑαυτοῦ διέκρινεν ἑταίρους εἰς τὸ σκότος,
 εἰς καταιγίδος κύματα πυρίνης τεθαμμένους!
 εἰς τούτων ἐκυλύετο ἐν ταῖς φλοξίν, ὁ πρῶτος
 μετὰ αὐτὸν εἰς τὸν βαθμὸν ἐγκλήματος καὶ σθένους.
 Ἐγνώσθη πολλῶ ὕστερον αὐτοῦ τοῦ γεγονότος
 ἐπικληθεὶς Βεελζεβούλ εἰς τοὺς ἐπηγγελμένους
 τόπους ὑπὸ τοῦ Ἰσραὴλ· Ὁ δ' ἔχθιστος ἀπάντων
 ὁ πεπτωκὸς ἀρχάγγελος, ὃ Σατανᾶς ἦν κλησῖς,
 τὴν φρικαλέαν σιωπὴν ἐκεῖ τῶν ἀπεράντων
 μαύρων ἀθύρων ἔλυσε μὲ τὰς αὐθάδεις ῥήσεις
 εἰπῶν ἐκεῖνον—α Βίσαι σύ; Ἐνταῦθα εἶν' ἐκεῖνος,
 ὅστις ποτέ... ἀλλ' ὅμως ποῦ νὰ εὖρω ἔχνος μόνον
 τοῦ πρώτου μεγαλείου σου, τῆς πρώτης σου ἀκτίνας;

Φεῦ! πόσον εἰς ἀνόμοιοις πρὸς τὸν λαμπρὸν πρὸ χρόνων
 ἄγγελον, ὅστις ἄλλοτε εἰς τοῦ φωτός τὰ κράτη,
 ἀσύγκριτον λαμπρότητα ὦν περιβεβλημένος,
 κ' αὐτῶν τῶν μᾶλλον φαινῶν πνευμάτων ἐπεκράτει
 κατὰ τε τὴν λαμπρότητα τὴν δόξαν καὶ τὸ σθένος!
 Ἐνταῦθα εἶν' ἐκεῖνος φεῦ! ὃν μία ἀμοιβαία
 καὶ συμμαχία καὶ σκοπός, καὶ ἡ αὐτὴ καὶ ἴση
 ἐλπίς, καὶ κίνδυν' οἱ αὐτοὶ, καὶ ἡ αὐτὴ ἰδέα
 εἶχον εἰς πάλῃν μετ' ἐμοῦ κλεινὴν συνεταιρίσει!
 Κίς ἴσην φεῦ! καταστροφὴν καὶ εἰς φθορὰν μεγάλην
 ἴση, μεγάλη συμφορὰ μᾶς ἦνωσε καὶ πάλιν!
 Βλέπεις εἰς ποῖαν ἄβυσσον καὶ ἀπὸ ὕψος ποῖον
 ἐπέσαμεν!.. τόσον λαμπρὸς ὁ θριαμβός του εἶνε,
 ὃν χρεωστεῖ τῷ κεραυνῷ!.. Καὶ ἤξευρα, ὅποιον
 ἦν τ' ὄπλον τοῦτο τὸ φρικτὸν κ' αἱ φλόγες του ἐκείναι;

α Ἐν τούτοις οὐδ' οἱ κεραυνοὶ αὐτοὶ οἱ τρομεροὶ του,
 οὐδ' ὅτι ἡ μανία του παρασκευάζει ἔτι
 ἐπὶ τῇ νίκῃ εἰς ἡμᾶς τῇ καταστρεπτικῇ του,
 δὲν θὰ μὲ ταπεινώσωσιν εἰς ἅπαντα τὰ ἔτη,
 ὥστε νὰ μεταμεληθῶ. Ἐὰν τοῦ ἀπτοῦτου
 ἐμοῦ ἡ λάμψις ἔσθυσεν, ἀλλ' ἡ ψυχὴ οὐκέτι!
 οὐδ' ἡ ὑπερηφάνεια ἐκείνη, ἡ ὁποία
 παρέχει τὴν συνειδήσιν ἀξίας ὑβρισθείσης,
 οὐδ' ἡ τὸν Παντοδύναμον μὴ δεῖσασα καρδιά,
 ἥτις τὰς σπεῖρας τὰς πολλὰς, τὰς φάλαγγας ἐπ' ἴσης
 αὐτῶν τῶν ἀπειροπληθῶν ἐξώπλισε πνευμάτων,
 κ' εἰς φοβεράν τὰς ἤγαγεν καὶ φρικαλέαν πάλῃν.
 Ἐμὲ, ἐμὲ προτίμησαν αὐτοῦ, καὶ τὰ δεσμά των
 καὶ τὸν ζυγὸν των ἔθραυσαν μ' εὐθάρσειαν μεγάλην.

«Καὶ ἀντεπαρετάξαμεν τῇ παντοδυναμίᾳ
 αὐτοῦ τὴν δύναμιν ἡμῶν, καὶ ἦν ἡ πάλῃ ἴση
 εἰς τούρανου τὰ αἶθρια καὶ κυανᾶ πεδία,
 καὶ ἦν δυσσποφάσιστον τίς ἤθελε νικήσει!
 ἡ νίκη ἦν ἀμφίβολος, ὡς ἄλλη οὐδεμία,
 καὶ εἶχομεν τὸν θρόνον του ἐκ βάθρων κατασείσει!

«Διότι ἀπωλέσαμεν τῆς μάχης τὸ πεδῖον,
 μὴ ἀπωλέσαμεν τὸ πᾶν; Μᾶς ἀπομένουν μία
 ἄκαμπτος ἔτι θέλησις, ἐν μῖσος, τὸ ὅποιον
 δὲν θ' ἀποθάνῃ πώποτε, θερμὴ ἐπιθυμία
 καὶ ζέσις ἐκδικήσεως τῶν πόνων τῶν μυρίων,
 ἐν θάρρος ἀκατάβλητον καὶ μία εὐτολμία
 οὐδέποτ' ὑποκύπτουσα οὐδὲ ὑποχωρούσα!
 καὶ δύναται νὰ νικήθῃ ἐν τῇ τοσαύτῃ ζέσει;
 Τὴν δόξαν ταύτην οὐδαμῶς οὐδὲ ἡ γρηγορούσα
 ὀργὴ του οὐδ' ἡ δύναμις αὐτοῦ θὰ μ' ἀφαιρήσῃ!
 Ἐγὼ νὰ κύψω κεφαλὴν ἢ χάριν νὰ ζητήσω
 τὸ γόνυ κάμψας πρὸς τὴν γῆν, δεόμενος, δακρύων,

κ' ἐκείνον Παντοκράτορα ἐγὼ ν' ἀναγνώρισω,
ὄν κατεκλόνησεν αὐτὸς ὁ τρομερὸς βραχίων,
καὶ ν' ἀμφιβόλλη ἤρξατο διὰ τὴν ἐξουσίαν ;
"ὦ ! ποῖον, ποῖον ὄνειδος καὶ αἰσχος ὑπερβαῖνον
πολὺ τὴν ἤτταν, ὄνειδος βιβρώσκον τὴν καρδίαν !
Αἴ ! καὶ δὲν εἶν' ὑπὲρ ἡμῶν αὐτὸ τὸ πεπρωμένον ;

(Ἔπεται συνέχεια).

I. ΝΙΚΟΛΑΟΥ (ἐκ Βάρνης.)

ΠΑΛΑΙΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ.

ΛΥΣΙΣ ΤΟΥ ΕΝ ΤΩ Ε'. ΦΥΛΛ. ΑΙΝΙΓΜΑΤΟΣ.

Τὸ Κόμμα.

ΛΥΣΙΣ ΤΟΥ ΕΝ ΤΩ Ε'. ΦΥΛΛ. ΓΡΙΦΟΥ.

Εἰς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης.

ΛΥΣΙΣ ΤΟΥ ΕΝ ΤΩ ΣΤ'. ΦΥΛΛ. ΓΡΙΦΟΥ.

Ἡ γλῶσσα πολλοὺς εἰς ὄλεθρον ἤγαγεν.

ΛΥΣΙΣ ΤΟΥ ΕΝ ΤΩ Ζ'. ΦΥΛΛ. ΓΡΙΦΟΥ.

Ἡ λάλει τῆς σιγῆς κρείττον', ἢ σίγα.

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Ἐλευθέρως εἰσχωρῶ
εἰς παλάτια, οἰκίας, ἀχυρῶνας, φυλακὰς
ἀψηφῶ τὰς διατάξεις, τὰς ἀπαγορευτικάς,
οὐτ' ἀδείας καρτερῶ.

Παρευρίσκομαι παντοῦ,
ὅσον τίς κι' ἂν ἦνε μόνος, ἐγὼ εἶμαι μετ' αὐτοῦ.

Ἄν εἰς δύο μετ' χωρίσης,
τὸ ἐν ἡμισύ μου, φίλε, συμβουλεύω νὰ μυρίσης.

I.

ΓΡΙΦΟΣ.

